

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Ústav ekonomických věd

Úloha finančních institucí při řešení finančních krizí

Lucie Trejbalová

Bakalářská práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Trejbalová**
Osobní číslo: **E10964**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Název tématu: **Úloha finančních institucí při řešení finančních krizí**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Popsat funkce a postavení jednotlivých mezinárodních finančních institucí (Světové banky, MMF, ECB) a jejich úlohu při řešení finančních krizí. Dále bude bakalářská práce obsahovat:

- vymezení finančních krizí,
- na vybraných finančních krizích uvést konkrétní řešení finančních institucí
- komparace přístupu finančních institucí při řešení krizí.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

AMBROŽ, Luděk. Měření rizika ve financích. Praha: Ekopress, 2011. ISBN 978-80-86929-76-7
DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1
FOSTER, John Bellamy. Velká finanční krize : příčiny a následky. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-1-4
JÍLEK, Josef. Finanční rizika. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-579-3
KUBÁTOVÁ, Květa. Úloha veřejných financí v řešení problémů a dopadů současné krize. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-609-7
LIŠKA, Václav a Daniel STAVÁREK. Světové a regionální finanční instituce. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-40-1
ECB: European Central Bank home page [online]. 2012 [cit. 2012-09-18]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/home/html/index.en.html>
IMF - International Monetary Fund Home Page [online]. 2012 [cit. 2012-09-18]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/index.htm>
World Bank Group [online]. 2012 [cit. 2012-09-18]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org>

Vedoucí bakalářské práce:

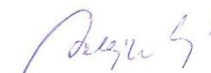
Ing. Liběna Černohorská, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 24. září 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 5. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 19. 4. 2013

Lucie Trejbalová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí práce paní Ing. Liběně Černožorské, Ph.D. za její odbornou pomoc, cenné rady, názory a připomínky, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá postavením mezinárodních finančních institucí při řešení finančních krizí. Popisuje jednotlivé mezinárodní finanční instituce, jejich funkce a úlohu při řešení krizí. Vymezuje finanční krize, zaměřuje se na významné finanční krize 20. a 21. století, na kterých popisuje jejich průběh a následná řešení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Finanční krize, Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Evropská centrální banka

TITLE

Role of Financial Institutions in the Process of Solving Financial Crises

ANNOTATION

This bachelor's dissertation follows up the position of international financial institutions while solving financial crises. It describes individual international institutions, their functions and their role while solving crises. It defines financial crises, concentrating on significant financial crises of 20th and 21st century and explains their course of action and the subsequent solution.

KEYWORDS

Financial crises, International Monetary Fund, World Bank, European Central Bank

OBSAH

Úvod	11
1 Hospodářská politika státu.....	12
1.1 Makroekonomické ukazatele	12
1.1.1 Hrubý domácí produkt.....	12
1.1.2 Nezaměstnanost	12
1.1.3 Inflace	13
1.1.4 Platební bilance.....	14
1.2 Nástroje hospodářské politiky.....	14
1.2.1 Nástroje fiskální politiky	15
1.2.2 Nástroje monetární politiky	15
2 Typologie finančních krizí.....	17
2.1 Druhy finančních krizí	17
2.1.1 Měnová krize	18
2.1.2 Bankovní krize.....	21
2.1.3 Dluhová krize	22
2.1.4 Systematická finanční krize.....	23
2.2 Prevence finančních krizí.....	23
3 Mezinárodní finanční instituce	25
3.1 Mezinárodní měnový fond.....	25
3.1.1 Prevence krizí	27
3.1.2 Řešení krizí.....	28
3.2 Světová banka	29
3.3 Evropská centrální banka.....	31
3.3.1 Prevence krizí	33
3.3.2 Řešení krizí	34
4 Hlavní finanční krize 20. a 21. století.....	36
4.1 Velká deprese (1929)	36
4.2 Mexická měnová krize (1994-1995).....	37
4.3 Asijská měnová krize (1997-1998).....	39
4.4 Ruská krize (1998-1999).....	40
4.5 Brazilská krize (1999).....	41
4.6 Světová finanční krize 2007.....	41
4.6.1 Příčiny krize.....	42
4.6.2 Průběh krize	43
4.6.3 Řešení krize	44
5 Komparace finančních krizí.....	48
5.1 Komparace makroekonomických ukazatelů	48

5.1.1	Hrubý domácí produkt.....	48
5.1.2	Nezaměstnanost.....	49
5.1.3	Inflace.....	50
5.1.4	Platební bilance.....	51
5.2	Komparace přístupu finančních institucí při řešení finančních krizí.....	52
	Závěr.....	55
	Použitá literatura.....	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Případy významnějších finančních krizí od konce 80. let.....	18
Tabulka 2: Země s více než jedním případem státního defaultu v posledních 30 letech	22
Tabulka 3: Dopady asijské krize na kurz postižených zemí.....	40
Tabulka 4: Reálný HDP v zemích postižených krizí v 90. letech (roční změny, %)	48
Tabulka 5: Míra nezaměstnanosti v zemích postižených krizí v 90. letech (%)	49
Tabulka 6: Míra nezaměstnanosti v zemích postižených krizí v současnosti (%)	50
Tabulka 7: Míra inflace v zemích postižených krizí v 90. letech (%).....	51
Tabulka 8: Běžný účet platební bilance v zemích postižených krizí v 90. letech (v poměru k HDP, %).....	52
Tabulka 9: Přehled vybraných finančních krizí a způsoby jejich řešení	54

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CPI	Index spotřebitelských cen (Corruption Perception Index)
ČR	Česká republika
EBA	Evropský orgán pro bankovníctví (European Banking Authority)
ECB	Evropská centrální banka (The European Central Bank)
ECSB	Evropský systém centrálních bank (The European System of Central Banks)
EIOPA	Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (European Insurance and Occupational Pension Funds Authority)
ESM	Evropský stabilizační mechanismus (European Stability Mechanism)
ESMA	Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (European Securities and Markets Authority)
ESRB	Evropská rada pro systémová rizika (European systemic risk board)
EU	Evropská unie (European Union)
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development)
ICSID	Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (International Centre for Settlement of Investment Disputes)
IDA	Mezinárodní asociace pro rozvoj (International Development Association)
IFC	Mezinárodní finanční korporace (International Financial Corporation)
MIGA	Multilaterální agentura pro investiční záruky (Multilateral Investment Guarantee Agency)
MMF	Mezinárodní měnový fond
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
SDR	Zvláštní práva čerpání (Special Drawing Rights)
USA	Spojené státy americké (United States of America)
WB	Světová banka (World bank)
WBG	Skupina Světové banky (World bank group)

ÚVOD

Finanční krize může mít, jak se můžeme přesvědčit z případů z minulosti, vážné ekonomické, ale i sociální následky. Proto je velmi důležité znát příčiny těchto finančních krizí, abychom jim mohli v budoucnu předejít. V případě, kdy finanční krize v zemi vypukne, je nezbytné mít opatření a programy, které zemi pomohou stabilizovat. **Cílem bakalářské práce je popsat a porovnat úlohu finančních institucí při řešení finančních krizí.**

Ke splnění cíle je zapotřebí vymežit hospodářskou politiku státu, uvést jednotlivé makroekonomické ukazatele (hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, míra inflace a platební bilance), podle kterých se dá měřit ekonomický výkon země, dále popsat nástroje hospodářské politiky, pomocí nichž vláda nebo centrální banka může kontrolovat a ovlivňovat ekonomický vývoj. Je třeba definovat pojem finanční krize a členění finančních krizí a následně se zaměřit na opatření zabraňující vzniku krize neboli prevenci finančních krizí.

Dále se práce bude zabývat mezinárodními finančními institucemi. Bude popsán Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Evropská centrální banka a uveden jejich vznik, sídlo, cíle, pravomoci, organizace, programy a jejich souvislost s Českou republikou. Nejdůležitější část se bude týkat návaznosti zmíněných institucí na finanční krize, jejich preventivních opatření a řešení v případě krize.

Další část bude zaměřena na hlavní finanční krize, které vznikly v průběhu 20. a 21. století. Jedná se o Velkou hospodářskou depresi, finanční krize z 90. let 20. století a současnou světovou finanční krizi. Rozbor krizí se bude zabývat předkrizovým obdobím, průběhem krize, důsledky a řešením dané krize.

Bude provedena komparace makroekonomických ukazatelů u vybraných krizí (Mexiko, Asie, Rusko, Brazílie). Vývoj nezaměstnanosti bude znázorněn i v zemích postižených současnou krizí (Kypr, Řecko, Portugalsko, Španělsko). Na závěr bude shrnut přístup finančních institucí při řešení krizí a budou vyčísleny finanční pomoci od jednotlivých finančních institucí v době trvání krize.

1 HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA STÁTU

Hospodářská politika obecně vyjadřuje přístup státu k ekonomice své země. Je to činnost, při níž nositelé hospodářské politiky (vláda, centrální banka) používají určité nástroje a svěřené pravomoci k tomu, aby ovlivnili ekonomický a sociální vývoj.¹

1.1 Makroekonomické ukazatele

Pomocí makroekonomických ukazatelů měříme celkový ekonomický výkon země. Významnými ukazateli jsou hrubý domácí produkt (HDP), míra nezaměstnanosti, inflace a platební bilance.

1.1.1 Hrubý domácí produkt

HDP představuje celkovou peněžní hodnotu výrobků a služeb, které byly během jednoho roku vyprodukovány výrobními faktory na území dané země. Nominální HDP je vypočítán v běžných cenách, tzn. v cenách, které převládají na trhu v okamžiku, ve kterém je HDP počítán. Reálný HDP je vypočítán ve stálých cenách, tzn. v cenách, které jsou očištěny od změn. Stálými cenami rozumíme ceny toho období (roku), které stanovíme jako období výchozí (základní). Z velikosti reálných produktů vytvořených v jednotlivých letech můžeme posoudit, kdy ekonomika roste, nebo klesá. HDP je definován bez ohledu na vlastnictví výrobních faktorů, jde tedy o produkci vyrobenou v dané zemi jak domácími, tak zahraničními firmami. Naopak hrubý národní produkt (HNP) představuje celkovou produkci, vyrobenou v průběhu jednoho roku domácími firmami a pracovními silami dané země, ať již v zemi samé nebo v zahraničí.²

1.1.2 Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti představuje podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo se člení na zaměstnané a nezaměstnané. Zaměstnaní jsou osoby starší 15-ti let, kteří mají placené zaměstnání, nebo pracují ve vlastním podniku. Nezaměstnaní jsou osoby starší 15-ti let, kteří nejsou zaměstnaní, ale aktivně hledají práci a jsou schopni nastoupit do práce nejpozději do 14 dnů. Ty osoby, které nejsou zaměstnané nebo nezaměstnané, tvoří ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Jde zejména o děti a důchodce.

¹ SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 86

² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 28

Podle příčiny vzniku se nezaměstnanost dělí:³

- Frikční nezaměstnanost souvisí s dobou, kterou člověk potřebuje na vyhledání místa. Vzniká tedy přechodem lidí z jednoho zaměstnání do druhého. Do frikční nezaměstnanosti se často zařazuje i sezónní nezaměstnanost, která je typická pro zemědělství nebo stavebnictví.
- Strukturální nezaměstnanost vzniká z důvodu strukturálních změn v ekonomice. V ekonomice neustále dochází k útlumu některých odvětví, zatímco jiná odvětví se rozvíjejí.
- Cyklická nezaměstnanost souvisí s cyklickým vývojem ekonomiky. V období recese, kdy klesá hrubý domácí produkt, roste počet nezaměstnaných. Naopak v období expanze, kdy hrubý domácí produkt roste, nezaměstnanost klesá. Na rozdíl od strukturální nezaměstnanosti, která postihovala pouze některá odvětví, cyklická nezaměstnanost se týká všech ekonomických odvětví.

1.1.3 Inlace

„Inlace je definována jako projev ekonomické nerovnováhy, jehož vnějším znakem je růst cenové hladiny. Inlace je nepřetržitý růst cenové hladiny v čase, který zachycuje všechna zboží a služby. Pokud dochází k poklesu cenové hladiny, označuje se tento proces jako deflace.“⁴

Informace o inflaci, tj. o souhrnném vývoji cen určitých běžně prodávaných zboží a služeb, shrnují tzv. cenové indexy, které charakterizují vývoj váženého průměru cen zboží a služeb. Patří k nim zejména index spotřebitelských cen (CPI) a index cen výrobců. Procentní změna cenového indexu za určité období bývá označována jako míra inflace. Index spotřebitelských cen odráží změnu ceny určitého pevného souboru výrobků a služeb zahrnujících typické spotřební zboží (tzv. spotřebního koše). Tento spotřební koš obsahuje například výdaje na stravu, bydlení, dopravu, kulturu nebo zdravotní služby. Tento index měří ceny v době, ve které domácnosti provádějí skutečně nákupy. Index cen výrobců na rozdíl od indexu spotřebních cen zahrnuje navíc i suroviny a polotovary, a také zachycuje ceny ve výchozí fázi distribuce zboží, tedy v době, kdy zboží opouští výrobce.⁵

³ PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. Praha: MELANDRIUM, 2007, s. 119-120

⁴ SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Praha: Profess Consulting, 2007, s. 259.

⁵ URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 353-354

Z kvantitativního hlediska je inflace dělena na:⁶

- Mírnou inflaci pohybující se v řádu jednociferných hodnot. Ceny rostou pomalu, tempo růstu cen nepřekračuje tempo růstu cen výroby, lidé důvěřují penězům a peněžní aktiva uchovávají svou reálnou hodnotu.
- Pádovou inflaci, kdy tempo růstu cen překračuje tempo růstu cen výroby, peníze ztrácejí svou hodnotu a finanční trhy jsou ohroženy.
- Hyperinflaci – obzvláště vysoké tempo růstu cen, vysoce nestabilní ceny.

1.1.4 Platební bilance

*„Platební bilance je systematický zápis veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty sledované země za určité časové období.“*⁷

Platební bilance se člení vertikálně na položky kreditní, které zvyšují platební bilanci, a na položky debetní, které snižují platební bilanci. Horizontálně se platební bilance člení na:⁸

- Běžný účet, který obsahuje obchodní bilanci země (platby spojené s obchodem se zbožím), bilanci služeb (platby spojené s mezinárodním obchodem se službami), bilanci výnosů (důchody spojené se službami výrobních faktorů – mzdy, dividendy, úroky) a bilanci transferů (neobchodní převody – dary, dědictví, zahraniční pomoci)
- Kapitálový účet zachycuje převody kapitálu související s migrací obyvatelstva, promíjením dluhů, vlastnickými právy.
- Finanční účet zahrnuje transakce spojené s pohybem (přílivem a odlivem) kapitálu přes hranice. Jde především o přímé a portfoliové investice.
- Změny devizových rezerv souvisí s potřebou vyrovnávat platební nerovnováhu země.

1.2 Nástroje hospodářské politiky

Stát, jako ekonomický subjekt, má dvě centra hospodářské politiky. Jedním z nich je vláda, druhým centrální banka. Centrální banka je tvůrcem monetární politiky, zatímco vláda tvoří politiku fiskální.

⁶ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 1., 2. nezm. 1995. Český překlad. Praha: Svoboda, 1995, s. 310-311.

⁷ PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. Praha: MELANDRIUM, 2007, s. 182

⁸ URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 485-487

1.2.1 Nástroje fiskální politiky

Fiskální politika představuje aktivní pojetí veřejných financí. Důležité je, jak veřejné finance ovlivňují vývoj makroekonomických veličin. Nástroje fiskální politiky podle charakteru nástroje jsou:⁹

- Diskreční opatření – reagují na krátkodobé výkyvy rovnovážného produktu, zaměstnanosti a cenové hladiny. Většinou mají jednorázový charakter a jejich zavedení je podmíněno politickým souhlasem. Mezi tyto nástroje můžeme zařadit například výdajové programy a veřejné práce, změny ve výši výdajů na státní správu, nebo vytváření nových pracovních míst.
- Vestavěné stabilizátory – mají dlouhodobý charakter a vykazují relativní stabilitu. V době recese tyto nástroje působí automaticky expanzivně a v období konjunktury restriktivně. Mezi tyto nástroje můžeme zařadit progresivní zdanění příjmů, sociální transfery, výplaty dávek v nezaměstnanosti, pojištění v nezaměstnanosti a státní výkup zemědělských přebytků.

Z hlediska typové klasifikace rozlišujeme tyto typy fiskální politiky:¹⁰

- Expanzivní – zvyšuje agregátní poptávku, tj. i produkt, prostřednictvím růstu soukromé spotřeby, růstu soukromých investic a růstu vládních výdajů. Cílem je zvýšení produktu a snížení míry nezaměstnanosti výměnou za zvýšení inflace. Tato politika se aplikuje v případě, že je ekonomika v recesi.
- Restriktivní – snižuje agregátní poptávku, a tím zpomaluje růst produktu. Snižuje míru inflace za cenu snížení HDP a zvýšení míry nezaměstnanosti.

1.2.2 Nástroje monetární politiky

Nástroje měnové politiky jsou takové prostředky, které má centrální banka k dispozici k ovlivnění nějakého operačního cíle. Rozlišují se na přímé nástroje v případě, že jde o přímý zásah do činnosti konkrétního subjektu, a na nepřímé nástroje, které nastavují určitá pravidla pro celý trh. Přímé nástroje bývají také označovány jako nástroje administrativní, používají se při nedostatečném fungování trhu, a jsou to zejména:¹¹

- regulace úvěrů,

⁹ OCHRANA, František a kolektiv. *Veřejný sektor a veřejné finance*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 76-77

¹⁰ OCHRANA, František a kolektiv. *Veřejný sektor a veřejné finance*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 79

¹¹ ČERNOHORSKÝ, Jan; TEPLÝ, Petr. *Základy financí*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 50

- limity na objem úvěrů,
- limity na úrokové sazby klientských vkladů a úvěrů,
- nařízení.

Nepřímé (tržní) nástroje nastavují pravidla pro celý trh. Mezi tyto nástroje patří:¹²

- Operace na volném trhu – jsou to činnosti, které provádí centrální banka na finančním trhu s domácí měnou (stahování a dodávání mezibankovních peněz v oběhu). Smyslem tohoto nástroje je pomocí nastavení úrokových sazeb ovlivňovat vývoj úrokových sazeb tržních.
- Určování úrokových sazeb v rámci automatických nástrojů – automatické nástroje jsou, na rozdíl od operací na volném trhu, prováděny z iniciativy obchodních bank. Prostřednictvím tohoto nástroje se zvyšuje, nebo snižuje likvidita dané obchodní banky. Obchodní banka si může u centrální banky uložit přebytečnou likviditu přes noc, nebo si naopak může likviditu přes noc vypůjčit
- Určování povinných minimálních rezerv – jde o určení povinné míry rezerv z klientských vkladů. Každá banka musí udržovat určitou část svých prostředků, které získala od klientů, v likvidní formě na účtu centrální banky. Důvodem je, že banky mají rezervu pro případ, že by došlo k nadměrnému výběru klientů. A zároveň tím centrální banka ovlivňuje úvěrové možnosti bank.

¹² ČERNOHORSKÝ, Jan; TEPLÝ, Petr. *Základy financí*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 51-54

2 TYPOLOGIE FINANČNÍCH KRIZÍ

Krise je slovo řeckého původu. Obecně můžeme krizi definovat jako „*situaci, v níž je významným způsobem narušena rovnováha mezi základními charakteristikami systému (narušeno je poslání, filosofie, hodnoty, cíle, styl fungování systému) na jedné straně a postojem okolního prostředí k danému systému na straně druhé.*”¹³

Finanční krize je v současné době velmi často diskutované téma. Definice finanční krize různých autorů a institucí se liší. Jisté je, že finanční krize se týkají finančních trhů a jejich selhání. Podle Mezinárodního měnového fondu jde o „*potenciálně těžké rozpady finančních trhů, které při zhoršení schopností trhů efektivně fungovat, mohou mít silné nepříznivé efekty na reálnou ekonomiku*”.¹⁴

2.1 Druhy finančních krizí

V teoretických analýzách jsou pod široký pojem „finanční krize” zahrnovány následující specifické případy poruch finančního systému:¹⁵

- krize měnová,
- krize bankovní,
- krize dluhová či úvěrová,
- systematická finanční krize.

Tradiční typologie finančních krizí obsahuje krizi měnovou, bankovní a dluhovou. V praxi se málokdy setkáme s jedním konkrétním typem krize v čisté podobě. Většinou jde o jistou kombinaci výše uvedených krizí.

¹³ ROUDNÝ, Radim; LINHART, Petr. *Krizový management I*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004, s. 7

¹⁴ HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 12

¹⁵ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 169

Tabulka 1: Případy významnějších finančních krizí od konce 80. let

1. Vnější dluhová krize, která přechází v krizi bankovní, případně měnovou
Latinskoamerická dluhová krize 1982-1989
Ruská finanční krize 1998
Brazilská finanční krize 1998-1999
2. Spekulativní měnová krize, která vyvolává krizi bankovní
Krize evropského měnového mechanismu 1992-1993
3. Bankovní krize vyvolaná vnějším šokem
Americká bankovní krize 1980-1995
4. Bankovní krize vyvolaná krizí měnovou
Severská bankovní krize: Norsko 1988-1993, Švédsko 1990-1994, Finsko 1991-1994
5. Bankovní krize ústící do krize dluhové a měnové
Chilská finanční krize 1981-1985
Turecká finanční krize 2000
6. Dluhové (systematické) finanční krize
Druhá mexická krize 1994-1995
Asijská finanční krize 1997-1998: Thajsko, Filipíny, Indonésie, Jižní Korea
Argentinská krize 2001-2002
Americká hypoteční krize 2007-?
7. Chronická vnitřní dluhová a bankovní krize
Japonská finanční krize 1989-2004

Zdroj: DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 172

2.1.1 Měnová krize

Dle Dvořáka je měnová krize chápána jako „*situace, kdy dochází k prudkému a neočekávanému oslabení kurzu domácí měny*”. V systému pohyblivého kurzu (viz. 2.1.1.2) se projeví jako výrazná deprecie nominálního kurzu. V systému pevného kurzu (viz. 2.1.1.1) obvykle spekulativní útok na směnný kurz vynutí devalvaci domácí měny nebo donutí centrální banku kurz bránit.¹⁶

Helísek (2004) definuje měnovou krizi jako „*útok domácích i zahraničních finančních investorů na určitou měnu ve smyslu převodu aktiv v postižené měně do aktiv v zahraničních měnách. Výsledkem je silné znehodnocení kurzu postižené měny*”.¹⁷

V čisté podobě se měnové krize téměř vůbec nevyskytují. Důsledky měnových krizí pro veřejné finance nejsou zas tak vážné jako v případě bankovních krizí.

Obecný mechanismus měnových krizí:¹⁸

¹⁶ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 169

¹⁷ HELÍSEK, Mojmír. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 11

¹⁸ KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 56

- Země prochází příznivým ekonomickým vývojem. Jestliže splňuje vybraná makroekonomická kritéria, MMF ji označí jako úspěšnou, a tak investoři vstupují na trh se svým kapitálem.
- Příliv kapitálu pokračuje i přes vyskytující se určité varovné signály. Problémy postupně narůstají a začínají ohrožovat stabilitu ekonomiky.
- Po zesílení varovných signálů MMF upozorní na existující problémy. Klesá důvěra investorů v danou ekonomiku, a tak následuje odliv kapitálu a devalvace měny.
- Devalvace měny způsobí horší schopnost splácet zahraniční úvěry z předchozích období. Díky devalvaci také vzroste inflace.
- Dojde k měnové restrikci v podobě vysokých úrokových sazeb, ale odliv kapitálu už se nezastaví. Naopak důsledkem rostoucích úrokových sazeb klesne schopnost podniků splácet zahraniční úvěry v domácí měně a domácí banky kvůli klesajícím příjmům upadají do velkých ztrát.
- Podniky začínají hledat nové zdroje v zahraničí, což zvyšuje zadluženost domácích podniků a i růst hrubé zahraniční zadluženosti.

Krise se neustále prohlubuje. Země přestane být schopna sama řešit své ekonomické problémy a musí požádat o pomoc MMF nebo vyspělé ekonomiky. Ty poskytnou zemím stabilizační úvěry, které jsou však vázány podmínkou liberalizace ekonomiky. Usnadní se vstup na trh přímým zahraničním investicím s cílem zvýšit konkurenceschopnost hospodářství. Velice často pak silní investoři, devizoví spekulanti a MMF rychle ovládnou ekonomiky postižených zemí.

2.1.1.1 Pevné kurzy

*„Měnový kurz je cena jedné měny vyjádřená v jednotkách měny druhé.“*¹⁹ Změna měnového kurzu může mít silný dopad na trh a jeho účastníky. V prvním případě může domácí měna vůči zahraniční měně posílit (zhodnotit se), tím se zahraniční měna a zahraniční statky stanou pro domácí subjekty levnější (vzroste dovoz), a naopak domácí měna a statky se stanou pro zahraniční subjekty dražší (pokles vývozu). V druhém případě domácí měna vůči zahraniční měně oslabuje (znehodnocuje se), domácí subjekty pocítí zdražení ze zahraniční (pokles dovozu), a naopak domácí měna pro zahraniční zákazníky klesne (vzroste vývoz).

¹⁹ PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. Praha: MELANDRIUM, 2007, s. 163

Měnové kurzy mohou ovlivňovat celou ekonomiku, zejména pak mezinárodní obchod, a proto je velmi důležitým státním rozhodnutím stanovení režimu měnového kurzu. Finanční krize bývají velmi často doprovázeny změnou režimu měnových kurzů.

V rámci **pevných neboli fixních** směnných kurzů centrální banky jednotlivých zemí nakupují a prodávají měnu za pevně stanovenou cenu ve vztahu k měnám ostatním. V zájmu stabilizace kurzu domácí měny centrální banka provádí nákup či prodej zahraniční měny, což je označováno jako měnová intervence. Provádění měnových intervencí závisí na výši devizových rezerv centrální banky. Pokud již není schopna udržovat svými intervencemi pevný měnový kurz, je nucena devalvovat národní měnu, tj. její pevně stanovený kurz vůči ostatním měnám oficiálně snížit. Devalvace (znehodnocení) měny vede k tomu, že subjekty devalvující země platí za zahraniční měny více než doposud a cizinci naopak za devalvovanou měnu platí méně. Opakem devalvace je revalvace. V některých případech režimu pevného měnového kurzu je stanoveno flukтуаční pásmo, kdy centrální banka nechává měnový kurz volně se pohybovat v tomto pásmu (se stanoveným horním a dolním limitem) a měnové intervence provádí až tehdy, má-li kurz tendenci flukтуаční pásmo opustit.²⁰

Výhody pevných kurzů:²¹

- Snižují rizika spojená s mezinárodním obchodem a investováním, protože omezují výkyvy měnových kurzů a tím hodnot statků a investic (nižší riziko pro investory znamená vyšší příliv zahraničního kapitálu a rozvoj mezinárodního obchodu).
- Podpora mezinárodní kooperace: země, které fixují své devizové kurzy, se často domluví na společných opatřeních v případě, že se stanovené kurzové parity dostanou pod tlak.
- Pevné kurzy vyžadují disciplinovanou hospodářskou politiku, která nepovede k tlaku na devalvaci nebo revalvaci.

2.1.1.2 Flexibilní kurzy

V rámci **flexibilních neboli plovoucích** kurzů kurzy národních měn kolísají volně na základě pohybu nabídky a poptávky po jednotlivých měnách na mezinárodních devizových trzích. Rozsah tohoto kolísání je označován jako volatilita kurzů. V režimu čistého plovoucího kurzu centrální banka ponechává měnový kurz pohybovat se volně, tj. neprovádí měnové intervence. V režimu řízeného plovoucího kurzu se centrální banky občas pokoušejí

²⁰ URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 474

²¹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 296

ovlivňovat měnové kurzy svými intervenčními nákupy či prodeji zahraničních měn. Změny v ceně zahraniční měny jsou v tomto režimu označovány jako deprecie a aprecie. Deprecie (znehodnocení) měny znamená pro domácí ekonomiku vzestup cen dováženého zboží, aprecie (zhodnocení) měny naopak znamená snížení ceny zahraničního zboží a služeb na domácím trhu.²²

Výhody plovoucích kurzů:²³

- Bez ohledu na mezinárodní trhy je fiskální a monetární politika nezávislá.
- Centrální banky nemusí zachovávat velké devizové rezervy k invertování ve prospěch domácí měny.
- Umožňují celkem snadné přizpůsobení ekonomiky externím šokům.
- Umožňují vyrovnávat neudržitelné deficity nebo přebytky běžného účtu platební bilance bez nutnosti omezení mezinárodního obchodu (např. zavedení cla).
- Nehrozí možnost dlouhodobého nadhodnocení kurzů (na rozdíl od pevných kurzů), či podhodnocení měny a tím vyvolání nerovnováhy v ekonomice.

2.1.2 Bankovní krize

Bankovní krize se týká problémů spojených s nedostatečnou likviditou, hlavně však s insolencí některých komerčních bank. Projevuje se úpadkem bank, ale i situací, kdy postižené banky zachrání pomoc centrální banky nebo vládní intervence.

Podle pojetí MMF bankovní krize znamená „*skutečný nebo potencionální run na banky vyvolaný obavou z neschopnosti bank splácet své závazky*”. *Projevem této bankovní krize je buď odliv depozit a následný odklad splácení svých závazků, nebo k tomu za silné pomoci vlády nemusí dojít.*²⁴

V rozvojových zemích je nejčastější příčinou bankovní krize náhlá ztráta důvěry vkladatelů, která se projevuje bankovním runem. V rozvinutých ekonomikách se jedná spíše o problémy vyplývající z prudkého poklesu hodnoty některého typu bankovních aktiv (nemovitostí, akcií apod.). Bankovní krize mohou vznikat i v důsledku dluhové krize, tzn. neschopnosti dlužníků splácet poskytnuté úvěry, nebo v důsledku měnové krize, jsou-li domácí banky samy v dlužnické pozici vůči zahraničí.²⁵

²² URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 475-476

²³ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 296

²⁴ HELÍSEK, Mojmír. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 13

²⁵ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 170

Bankovní krize provázejí vysoké fiskální náklady, často vedou k prudkému zvýšení veřejného zadlužení. V některých případech mohou překračovat až 20% objemu HDP.

2.1.3 Dluhová krize

Dluhové neboli úvěrové krize jsou jedním z nejzajímavějších typů finančních krizí. Toto označení se využívá převážně pro externí dluhové krize. Jde o situaci, kdy země není schopna splácet svůj zahraniční dluh.

Vnější dluhové krize jsou situace, kdy své zahraniční dluhy nesplácí i zadlužené firmy a banky. Interní dluhové krize se projevují chronickou vnitřní předlužeností ekonomik, platební neschopností podniků a nárůstem objemu klasifikovaných úvěrů. Interní dluhová krize často vede k zamrznutí úvěrového trhu s negativními důsledky pro reálnou ekonomiku.²⁶

Tabulka 2: Země s více než jedním případem státního defaultu v posledních 30 letech

Země	Počet případů	Průměrný počet let	Krizové epizody
Argentina	3	5,0	1982-1994, 1995-1996, 2001-
Bolívie	2	6,5	1980-1985, 1986-1994
Brazílie	3	5,3	1983-1995, 1998-2000, 2001
Ekvádor	2	8,0	1982-1996, 1999-2001
Indonésie	2	2,5	1997-2001, 2002
Jamajka	3	4,7	1978-1980, 1981-1986, 1987-1994
Jihoafriická republika	4	1,8	1976-1978, 1985-1988, 1989-1990, 1993-1994
Jižní Korea	2	2,0	1980-1982, 1997-1999
Mexiko	2	5,0	1982-1991, 1995-1996
Maroko	2	3,0	1983-1984, 1986-1991
Peru	3	6,3	1976-1977, 1978-1981, 1983-1998
Thajsko	2	1,0	1981-1982, 1997-1998
Turecko	2	3,5	1978-1983, 2000-2002
Uruguay	3	2,0	1983-1986, 1987-1988, 1990-1992
Venezuela	3	3,3	1983-1989, 1990-1991, 1995-199

Zdroj: DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 171

²⁶ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 171

2.1.4 Systematická finanční krize

V podstatě skoro ve všech případech finančních krizí se projevy bankovní, měnové nebo dluhové krize prolínají, proto je nutné definovat pojem, který je těmto krizím nadřazený. V češtině tuto krizi označujeme jako „*systematickou finanční krizi*“²⁷. Jde tedy o komplexní finanční poruchu, ve které se prolínají projevy všech tří tradičních typů finančních krizí.

Na vznik systematické finanční krize má vliv nadměrný příliv kapitálu a nedostatečně regulovaný domácí bankovní systém. Tato kombinace způsobuje nadměrnou úvěrovou expanzi a neefektivní využití zdrojů a vede ke vzniku vnitřního, případně vnějšího dluhového problému.²⁸ V tomto případě je velmi velká pravděpodobnost vzniku systematické finanční krize. Záleží však na určitých spouštěcích faktorech, které určí konkrétní okamžik vzniku této krize.

2.2 Prevence finančních krizí

Zabránění vzniku finanční krize a řešení jejích následků je převážně záležitostí národních ekonomik. Často jsou krize nepředvídatelné, a proto je základním požadavkem na zvládnutí takové situace připravenost a schopnost rychle zareagovat na vzniklé změny.

Preventivní opatření, která mají zabránit ztrátě důvěry investorů, a vzniku měnové krize můžeme rozdělit na běžná opatření hospodářské politiky pro země, které jsou potencionálně ohrožené, a na opatření systémová, která souvisí s fungováním určité měny.

Běžná opatření hospodářské politiky:²⁹

- Oslabení závislosti na přílivu kapitálu, kterého by mělo být dosaženo snížením deficitu běžného účtu platební bilance.
- Udržování nízké inflace.
- Kurzová politika – centrální vlády by měly včas provést potřebnou úpravu kurzu.
- Stabilní bankovní soustava, která podléhá účinnému bankovnímu dohledu.
- Dostatečně vysoké měnové rezervy

Systémová preventivní opatření výrazně zasahují do fungování určité národní měny:³⁰

²⁷ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 209

²⁸ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 240

²⁹ HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 129-131

³⁰ HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 132-133

- Dolarizace (případně euroizace) ekonomiky, která je nejvýraznějším opatřením, kdy jde o zřeknutí se národní měny a její nahrazení jinou měnou.
- Zavedení currency board – situace, při které je emise domácí měny závislá na měnových rezervách při fixním měnovém kurzu.
- Vytvoření regionální měnové unie, která by měla zabránit „přetékání“ krizí obchodním kanálem a vytvořit společné měnové rezervy.

3 MEZINÁRODNÍ FINANČNÍ INSTITUCE

3.1 Mezinárodní měnový fond

O založení Mezinárodního měnového fondu bylo rozhodnuto na konferenci Spojených národů v Bretton Woods v červenci 1944. Oficiálně vznikl v prosinci 1945 podepsáním Článků dohody. Je to mezinárodní organizace podporující otevřený obchod a postoj členských zemí k řešení ekonomických problémů. Sídlo Mezinárodního měnového fondu je ve Washingtonu D. C.. V současné době má MMF 184 členských zemí.

Podle Dohody o MMF jsou hlavními cíli MMF:³¹

- podporovat mezinárodní měnovou spolupráci,
- usnadňovat rozšiřování a vyvážený růst mezinárodního obchodu,
- podporovat devizovou stabilitu,
- napomáhat vytváření mnohostranných platebních systémů,
- učinit své zdroje dočasně dostupné členům majícím potíže s platební bilancí,
- zkrátit trvání a zmírnit stupeň nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích členů.

Cíle MMF se od jeho založení nezměnily, ale došlo k vývoji jeho činnosti z důvodu vyvíjející se světové politiky a měnících se potřeb členských zemí. MMF je v současné době aktivní v těchto oblastech:³²

- Dohled prováděný MMF – jedná se o sledování ekonomického a finančního vývoje a politik v členských zemích a na světové úrovni. MMF také poskytuje poradenství ohledně měnové politiky.
- Finanční asistence – MMF půjčuje finanční prostředky členským zemím s problémy platební bilance, nejedná se o dočasné financování, ale o podporu opatření a reforem zaměřených na nápravu těchto problémů.
- Technická asistence – tuto asistenci poskytuje MMF vládám a centrálním bankám členských zemí MMF, kdy se jedná o různá expertní školení.

Mezinárodní měnový fond pomáhá rozvíjet ekonomiky členských zemí prostřednictvím svých funkcí (dozoru, půjček a technické asistence). Podporuje stabilitu, snižuje náchylnost ke

³¹ MF: Mezinárodní měnový fond. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html

³² MF: Mezinárodní měnový fond. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html

krizím a poskytuje politické a ekonomické rady. Poskytuje velké finanční pomoci chudým zemím, ať už půjčkami se zvýhodněnými podmínkami, nebo ve formě odpuštěného dluhu. V současnosti se snaží zdokonalit systém včasného varování.

Rada guvernérů je nejvyšším rozhodovacím orgánem MMF. Každou z členských zemí zastupuje jeden guvernér a jeho alternát, obvykle jsou to ministři financí nebo guvernéři centrálních bank. Rada guvernérů má právo přijímat či vylučovat členské země z této organizace, měnit kvóty, provádět úpravy znění článků Dohody, vyjadřovat se k rozpočtu a účetní závěrce. Výkonná rada se skládá z generálního ředitele a výkonných ředitelů. Vykonává veškerou činnost s výjimkou té, kterou Dohoda vymezila pro Radu guvernérů. Dohlíží na fungování MMF, práci managementu, hraje ústřední roli při formulování politiky MMF a při rozhodování. Generální ředitelkou od roku 2011 je Christine Lagardeová. V roce 1974 byl zřízen Prozatímní výbor jako dočasný politický poradní orgán, který byl v roce 1999 transformován na Mezinárodní měnový a finanční výbor.³³

Hlavními zdroji příjmu jsou úroky, výnosy z rezerv a investic. Další finanční zdroje plynou z členských kvót. Každé členské zemi je stanovena kvóta, která je vypočtena na základě situace země ve světovém obchodě, na výši devizových rezerv a její ekonomické úrovni.

V rámci svého výkonu MMF zavedl Zvláštní práva čerpání (Special Drawing Rights – SDR), jež jsou jednotnou mezinárodní rezervní měnou. SDR byla zavedena v roce 1969 k zajištění potřebné výše mezinárodních rezerv, která bude odpovídat aktuální potřebě mezinárodního obchodu. MMF je zmocněn vytvořit a přidělit SDR členským zemím MMF, které se operací s SDR zúčastní - tj. účastníkům tzv. Správy zvláštních práv čerpání. Účast není pro členské země povinná, ale většina z nich se na činnosti Správy SDR podílí. V závislosti na výši členských kvót MMF přiděluje SDR. Doposavad MMF emitoval 21,4 mld. SDR, tj. cca 32 mld. USD. Hodnota SDR je určována v závislosti na koši čtyř hlavních měn – EUR, GBP, JPY a USD. Složení tohoto měnového koše je přezkoumáváno každých pět let. Poslední emise SDR se uskutečnila v roce 1981.³⁴

Československo patřilo mezi zakládající členy MMF, ale v roce 1954 byla spolupráce ukončena vzhledem k jednostranné úpravě kurzu při peněžní reformě v roce 1953. V roce 1990 se Československo znovu stalo členem MMF a Česká republika v roce 1993. Členská kvóta pro Československou republiku byla stanovena na 847 mil. SDR. Po rozdělení Česká republika obdržela členskou kvótu 589,6 mil. SDR. V roce 1994 ČR splatila všechny své

³³ SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 139-145

³⁴ MF: Mezinárodní měnový fond. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html

závazky vůči MMF, a díky účasti v programech podporujících nejchudší země se záhy stala čistým věřitelem MMF. Vzhledem k rozdělení členských států do jednotlivých konstituencí je Česká republika zařazena do tzv. belgické skupiny společně s Belgií, Běloruskem, Kazachstánem, Lucemburskem, Maďarskem, Rakouskem, Slovenskem, Slovinskem a Tureckem.³⁵

3.1.1 Prevence krizí

Nejdůležitějším nástrojem v oblasti řešení krizí je dohled. Hlavním cílem tohoto sledování je identifikovat potenciální problémy hned v počátku, než se rozvinou do finanční krize. Mezi dohledy prováděné MMF patří:³⁶

- Bilaterální dohled – jde o konzultace podle článku IV Dohody a Rozhodnutí o bilaterálním dohledu z roku 2007. MMF uskutečňuje A-IV konzultace jednou ročně a pro členské státy jsou povinné. V rámci toho MMF sleduje, jak členská země plní své závazky, které jí tento článek ukládá. Jednání se zaměřuje zejména na fiskální, měnovou a kurzovní politiku, vývoj platební bilance, regionální implikaci a identifikaci potenciálních rizik pro ekonomický vývoj.
- Multilaterální dohled - MMF sleduje nejen ekonomický vývoj jednotlivých zemí či regionů, ale i globální ekonomické podmínky a vývoj na mezinárodních kapitálových trzích. Vyhodnocuje dopady hlavních finančních a ekonomických trendů včetně takových oblastí, jako jsou trhy s ropou, a napomáhá odhadovat systémová rizika a vzájemné vazby v globální ekonomice. Klíčové nástroje tvoří Světový ekonomický výhled, Zpráva o globální finanční stabilitě, Roční revize kurzových režimů a devizových restrikcí a nově také multilaterální konzultace.
- Regionální dohled – prostřednictvím tohoto dohledu MMF sleduje vývoj a hospodářskou politiku, kterou realizují různá seskupení. Eurozóna představuje důležitou součást regionálního dohledu. Dále se regionální dohled týká Západoafrické ekonomické a měnové unie, Východokaribské měnové unie, nebo i určitých regionů jako jsou střední Afrika nebo tichomořské ostrovy.

Součástí prevence MMF je snaha o zvýšení transparentnosti, a to jak ze strany členských zemí, tak MMF. V posledních letech se MMF stal velmi otevřenou institucí, která zveřejňuje značný objem informací. MMF se také snaží podporovat ekonomický rozvoj v jednotlivých zemích prostřednictvím programů a opatření. Technická pomoc pomáhá v členských zemích

³⁵ SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 187-194

³⁶ SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 28-43

budovat instituce a vychovávat kvalifikované odborníky, čímž se vytváří kvalitní personální a technické zázemí, které chrání zemi před potenciálními problémy.

3.1.2 Řešení krizí

Po vypuknutí krize je prvním krokem k řešení této krize přizpůsobení hospodářské politiky v dané zemi. Dalšími kroky jsou oficiální financování a zapojení soukromého sektoru.

Když v některé členské zemi vypukne finanční krize a tato země požádá o půjčku, její vláda společně s MMF zahájí jednání o následném ekonomickém programu. Tento program, který obsahuje dohodnutou hospodářskou politiku, je popsán v předběžné smlouvě s MMF ve formě Letter of Intent. Stabilizační program vyžaduje jednak stanovení potřebných podmínek, tzv. kondicionalitu, a zároveň pocit vlastnictví, že země sdílí cíle programu. Kondicionalita je tedy systém podmínek, které musí členská země akceptovat, aby se pro poskytnutí úvěru kvalifikovala. Půjčky od MMF jsou financovány z upsaného kapitálu členských zemí. Každá členská země má stanovenou kvótu, která určuje maximální výši finančního závazku vůči MMF. Část této kvóty je splacena v rezervním aktivu (americký dolar, libra, jen a euro), zbytek je splacen v národní měně. Půjčky, které MMF poskytuje, jsou jednak ze splacených rezervních aktiv, ale také od členských zemí se silnou finanční pozicí, které MMF vyzve, aby poskytly finanční pomoc členským zemím, které ji potřebují.³⁷

Podmínky, za kterých MMF poskytuje úvěry postiženým zemím, jsou:³⁸

- Měnová restrikce, která by měla udržet vysoké úrokové sazby, zastavit odliv finančních aktiv ze země, a tím také zastavit kurzovou deprecii a pokles devizových rezerv, a následně obnovit důvěru zahraničních investorů. Zároveň by měla snížit výdaje, a tím zlepšovat běžný účet a dále též zmírňovat inflaci.
- Fiskální restrikce, která snižuje vládní výdaje, by měla snížit rozpočtový deficit a vládní dluh, a tím přesvědčit finanční investory o schopnosti vlády splácet své dluhy a o celkovém zlepšení ekonomické situace.
- Stabilizace bankovního sektoru, která by měla zpřísnit podmínky pro poskytování úvěrů, zlepšit dohled centrální banky a omezit role vlády v podnikání bank.

Zahrnutí soukromého sektoru je klíčovým prvkem mezinárodní finanční architektury. Z širšího hlediska jde o veškeré financování, které poskytují zahraniční soukromí věřitelé

³⁷ SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 77-84

³⁸ HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 113-114

příslušné zemi v krizi, ať už dobrovolně nebo ne. V některých případech nemusí plynout financování soukromého sektoru dobrovolně a je podníceno, nebo vynuceno různými opatřeními přijatými státním dlužníkem a občas podporováno oficiálními institucemi. Z užšího hlediska se zahrnutí do soukromého sektoru týká pouze příspěvků, které nejsou dobrovolné.³⁹

3.2 Světová banka

Světová banka (WB) byla založena v roce 1944 na konferenci Spojených národů v Bretton Woods a její oficiální název byl Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj. Když začala v roce 1946 fungovat, měla 38 členů. V dnešní době patří k jejím členům většina zemí světa. Světová banka je celosvětovou finanční institucí, jejímž hlavním cílem je podpora ekonomického rozvoje a rozšiřování trhu v zájmu zvýšení životní úrovně na celém světě, zvláště v chudých zemích světa. Tuto podporu uskutečňuje pomocí poskytování nízkouročních půjček a grantů, a také technickou pomocí a poradenstvím. Světová banka sídlí ve Washingtonu D. C.. V současné době má 184 členských zemí.⁴⁰

Skupinu Světové banky (WBG) tvoří pět organizací:⁴¹

- Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD) poskytuje úvěry, garance a poradenský servis klientským zemím, kterými mohou být země s transformující se ekonomikou a některé rozvojové země, hlavním cílem IBRD je odstranění chudoby v těchto zemích.
- Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA) se snaží o odstranění chudoby v nejhudších rozvojových zemích prostřednictvím bezúročných půjček a grantů na programy podporující udržitelný rozvoj a zlepšování životních podmínek obyvatel.
- Mezinárodní finanční korporace (IFC) financuje projekty uskutečňované soukromými subjekty v rozvojových zemích a transformujících se ekonomikách formou dlouhodobých úvěrů a minoritních kapitálových vkladů.
- Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (ICSID) se snaží odstraňovat hlavní překážky bránící volnému pohybu soukromých investic.

³⁹ SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 99

⁴⁰ LIŠKA, Václav; STAVÁREK, Daniel. *Světové a regionální finanční instituce*. Praha: PROFESSIONAL PUBLISHING, 2003, s. 26

⁴¹ *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005 [cit. 2012-12-25]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_wbg.html

- Multilaterální agentura pro investiční záruky (MIGA) poskytuje záruky soukromým investorům na politické riziko země (např. znárodnění, občanské války), podporuje přímé zahraniční investice v rozvojových zemích a je nejmladší z organizací Skupiny Světové banky.

Vrcholným orgánem Skupiny Světové banky je Rada guvernérů, ve které má každý z členských států jednoho zástupce. Rada guvernérů se společně s Radou guvernérů Mezinárodního měnového fondu schází jednou ročně na Výročním zasedání. Hlavním důvodem těchto zasedání je projednávání mnohých témat, která se vztahují k mezinárodnímu rozvoji ekonomiky, světovým financím nebo k boji proti chudobě. Rada guvernérů schvaluje zásadní dokumenty a přijímá zásadní strategická rozhodnutí. Průběžným řízením je pověřena Výkonná rada ředitelů. Členské země jsou ve správní radě rozděleny na 24 tzv. konstituencí, které vystupují při hlasování jako jedna jednotka. Výkonná rada má pak tedy 24 ředitelů. Správní rada se schází zpravidla denně a projednává dokumenty banky a otázky jejího provozu. Prezidentem Světové banky se stává občan, který je jejím největším akcionářem, v současné době je to Jim Yong Kim. Zodpovídá za celkové řízení Světové banky a předsedá na jednáních Rady výkonných ředitelů. Guvernérem za ČR je Miroslav Kalousek.

Programy Světové banky:⁴²

- Investice do lidského rozvoje
- Ochrana životního prostředí
- Pomoc zemím postiženým konflikty
- Podpora růstu soukromého sektoru
- Podpora ekonomických reforem
- Potírání korupce
- Stimulace investic

Světová banka se na rozdíl od Mezinárodního měnového fondu příliš nepodílí na řešení krizí, jejím úkolem je zaměření na chudé státy světa a řešení jejich sociálních, ekonomických a jiných problémů.

Finanční prostředky získává Světová banka na mezinárodních finančních trzích prodejem vlastních obligací, výnosy z jejích investic a ze splátek z poskytnutých úvěrů. Dalšími významnými finančními prostředky jsou příjmy z poplatků členských zemí. Podíly

⁴² LIŠKA, Václav; STAVÁREK, Daniel. *Světové a regionální finanční instituce*. Praha: PROFESSIONAL PUBLISHING, 2003, s. 31-32

jednotlivých členských zemí by měly odpovídat jejich ekonomické síle. Mezi země s největšími podíly patří USA, Japonsko, Německo, Francie a Velká Británie.⁴³

Tehdejší Československá republika patřila mezi zakládající země Světové banky. V roce 1954 bylo členství přerušeno pro neplnění základní povinnosti poskytovat informace. Členství bylo opět obnoveno roku 1990. Samostatná Česká republika je členem od svého vzniku, tj. od 1. 1. 1993. Česká republika je členem konstituce spolu s Belgií, Běloruskem, Kosovem, Lucemburskem, Maďarskem, Rakouskem, Slovenskem, Slovinskem a Tureckem. ČR upsala kapitál v celkové hodnotě 761 mil. USD z celkové hodnoty kapitálu 189,80 mld. USD a její podíl na hlasovacích právech je 0,40%. V roce 2005 byla Česká republika přeřazena ze skupiny rozvojových ekonomik do skupiny ekonomik vyspělých, tím opustila skupinu příjemců mezinárodní pomoci a stala se aktivním partnerem rozvojové spolupráce.⁴⁴

3.3 Evropská centrální banka

Evropská centrální banka (ECB) byla založena 1. 7. 1998 a od 1. 1. 1999 je zodpovědná za provádění měnové politiky EU. Sídli ve Frankfurtu nad Mohanem. Jejím předchůdcem byl Evropský měnový institut. V současné době má 27 členských zemí, které jsou zároveň členy EU.

Právním východiskem pro jednotnou měnovou politiku je Smlouva o založení Evropského společenství a Statut Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. ECB byla založena jako hlavní součást Euro systému a Evropského systému centrálních bank (ESCB). Euro systém se skládá z ECB a národních centrálních bank těch zemí, které již zavedly euro. ESCB se skládá z ECB a národních centrálních bank všech členských států EU bez ohledu na to, zda zavedly, nebo nezavedly euro.⁴⁵

Základní kapitál ECB tvoří platby od jednotlivých národních centrálních bank všech členských států EU. Jeho objem činí 10 760 652 402,58 EUR (k 29. prosinci 2010). Podíl každé národní centrální banky na tomto kapitálu se vypočítává podle klíče, který závisí na počtu obyvatel a hrubém domácím produktu dané země vzhledem k EU. Tyto dva faktory

⁴³ KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 67

⁴⁴ MF: Skupina světové banky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005 [cit. 2012-12-25]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_wbg.html

⁴⁵ ECB: *Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2012-12-23]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/index.cs.html>

mají stejnou váhu. Podíly jsou upravovány vždy po pěti letech a kdykoli přistoupí nová země do EU.⁴⁶

Podle Smlouvy o založení Evropského společenství plní ESCB tyto základní úkoly:⁴⁷

- vymezuje a provádí měnovou politiku eurozóny,
- provádí devizové operace,
- drží a spravuje devizové rezervy států eurozóny (správa portfolií),
- podporuje plynulé fungování platebních systémů.

Dále ECB spolupracuje s národními centrálními bankami a shromažďuje od orgánů státní správy statistické informace, které potřebuje ke svému výkonu. Má výhradní právo v rozhodování a vydávání bankovek v celé eurozóně. Napomáhá institucím, které jsou zodpovědné za dohled nad úvěrovými institucemi a za stabilitu finančního systému. V rámci plnění úkolů musí ECB udržovat pracovní vztahy s příslušnými orgány, institucemi a fóry v rámci EU i v mezinárodním měřítku.

Hlavním rozhodovacím orgánem ECB je Rada guvernérů, která se skládá z šesti členů Výkonné rady a guvernérů národních centrálních bank eurozóny. Přijímá rozhodnutí nezbytná pro provádění činností, kterými byl Eurosystem pověřen a formuluje měnovou politiku eurozóny. Výkonná rada se skládá z prezidenta ECB, viceprezidenta ECB a čtyř dalších členů rady. Současný prezident ECB je Mario Draghi. Výkonná rada řídí běžné činnosti ECB. Provádí měnovou politiku na základě rozhodnutí stanovených Radou guvernérů. Dalším orgánem je Generální rada, ve které zasedá prezident ECB, viceprezident ECB a guvernéri národních centrálních bank 27 členských států EU. Vykonává úkoly, které byly původně svěřeny Evropskému měnovému institutu a jsou spjaty s třetí etapou Hospodářské a měnové unie z důvodu existujících států, které ještě nezavedly euro.

Nezávislost ECB se skládá ze čtyř složek:⁴⁸

- Finanční nezávislost ECB se projevuje například oddělením rozpočtu banky od rozpočtů ostatních institucí Evropské unie. Její základní kapitál je upsán národními bankami zemí eurozóny, dále také existuje zákaz přímého financování jiných orgánů Společenství a subjektů veřejné správy členských zemí EU.

⁴⁶ ECB: *Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.cs.html>

⁴⁷ ECB: *Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2012-12-23]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/index.cs.html>

⁴⁸ CIHELKOVÁ, Eva. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 238

- Personální nezávislostí rozumíme omezení politických tlaků při jmenování a odvolávání Výkonné rady ECB i národních bank.
- Institucionální nezávislost spočívá v tom, že při plnění svého mandátu je banka povinna jednat nezávisle na zájmech jednotlivých členských států i nezávisle na institucích a orgánech Evropských společenství.
- Instrumentální nezávislost spočívá ve svobodě užití nástrojů, které jsou nutné k provádění účinné měnové politiky.

Česká republika se stala členem EU v roce 2004, a tak se ČNB stala součástí Evropského systému centrálních bank. Z tohoto členství jí vyplývají určitá práva a povinnosti. Jelikož Česká republika patří mezi země mimo eurozónu, není oprávněna získat podíl na zisku ECB, ani nezodpovídá za financování případné ztráty ECB. Česká národní banka, stejně jako ostatní národní centrální banky EU mimo eurozónu, přispívá na provozní náklady vzniklé ECB v souvislosti s jejich účastí v Evropském systému centrálních bank splacením minimálního procenta jejich podílu na upsaném základním kapitálu ECB. Česká národní banka přispívá k základnímu kapitálu ECB 5 839 806,06 eur.⁴⁹

3.3.1 Prevence krizí

Současná krize dokazuje, že finanční stabilita hraje zásadní roli v celém finančním systému a ekonomice. ECB plní v oblasti finanční stability čtyři úkoly:⁵⁰

- Sledování a hodnocení finanční stability - ECB společně s ostatními centrálními bankami Eurosystemu a Evropského systému centrálních bank neustále sleduje cyklické a strukturální změny v bankovním sektoru EU a eurozóny jako celku, ale i v dalších finančních sektorech. Cílem je zachytit případná problémová místa a prověřit odolnost finančního systému. Toto hodnocení se provádí prostřednictvím Výboru pro finanční stabilitu ve spolupráci s národními centrálními bankami jednotlivých zemí EU.
- Poradní činnost – pomáhá ostatním orgánům EU, ale i orgánům jiných států při sestavování finančních pravidel a podmínek dohledu, které se vztahují na finanční instituce.

⁴⁹ ECB: *Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.cs.html>

⁵⁰ ECB: *finanční stabilita. ECB: Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.ecb.de/ecb/tasks/stability/html/index.cs.html>

- Podpora spolupráce - od vzniku ECB podporují centrální banky a orgány dohledu spolupráci v rámci Výboru pro bankovní dohled. V roce 2011 byl založen nový výbor ESCB: Výbor pro finanční stabilitu. Jeho členy jsou vysocí představitelé ECB a dalších centrálních bank zemí eurozóny. Výbor pro finanční stabilitu pomáhá rozhodovacím orgánům ESCB při plnění jejich úkolů v oblasti finanční stability. Pro udržení finanční stability je nezbytná dobrá spolupráce a častá výměna informací. Je-li potřeba se zabývat řízením nebo řešením krize, účastní se této výměny informací také ministerstva financí.
- Dohled Eurosystemu nad tržní infrastrukturou – Eurosystem také přímo odpovídá za dohled nad infrastrukturou finančního trhu. Infrastruktura usnadňuje tok finančních prostředků, cenných papírů a dalších finančních nástrojů mezi kupujícími a prodávajícími a mezi vypůjčovateli a půjčovateli.

3.3.2 Řešení krizí

ECB jako vrcholný orgán EU je důležitou součástí řešení finanční krize. Stejně jako ostatní centrální banky výrazně snižuje úrokové sazby a prodlužuje lhůty pro splácení úvěrů. Nakupuje vládní dluhopisy, aby zajistila dostatek likvidity bankovního sektoru.

V případě mimořádného napětí na finančním trhu může Eurosystem využívat veškeré nástroje, které jsou slučitelné se Smlouvou, a které jsou nezbytné k plnění jeho úkolů. Může tedy použít nestandardní, mimořádná opatření, která by ovšem měla být pouze přechodná. Tato opatření jsou zaměřena zejména na bankovní sektor, jelikož podniky v eurozóně jsou závislé na financování bankami. Toto jsou případy opatření, která může Eurosystem přijmout:⁵¹

- Poskytnutí likvidity s pevnou sazbou a s plným přidělením - v běžné situaci Eurosystem při provádění operací na volném trhu vyhodnocuje celkovou potřebu likvidity v bankovním sektoru a pomocí nabídkových řízení tuto částku přidělí. To se obvykle provádí pomocí proměnlivé sazby, kdy banky platí úrok, který nabídnou při předložení nabídky. Eurosystem může také provádět nabídková řízení jako nabídková řízení s pevnou sazbou, kdy je úroková sazba stanovena předem a banky nabízejí objem peněz, které chtějí za pevnou sazbu získat. V mimořádných případech, jako je finanční krize a krize státních dluhopisů, se může ECB rozhodnout, že přidělí plnou

⁵¹ ECB: Slide 10. *ECB: Evropská centrální banka* [online]. 2013 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/monpol/html/mp_010.cs.html

částku likvidity požadovanou bankami, tzn., že uspokojí všechny nabídky, a to za pevnou sazbu.

- Rozšíření seznamu aktiv způsobilých jako zajištění - Eurosystem si může upravit minimální požadavky na zajištění, které musí banky poskytnout, když si půjčují peníze od Eurosystemu. Toto opatření má za cíl zlepšit přístup bank k operacím Eurosystemu na poskytnutí likvidity. Aktiva, která komerční banky předloží jako zajištění pro refinanční operace, zůstanou v rozvaze příslušné banky a nebudou vykázána v rozvaze centrální banky.
- Dlouhodobější poskytování likvidity - při běžných podmínkách Eurosystem provádí jednu dlouhodobější refinanční operaci za měsíc se splatností tři měsíce. Za mimořádných událostí může Eurosystem zvýšit četnost těchto operací a prodloužit dobu jejich splatnosti.
- Poskytování likvidity v cizích měnách - pokud mají banky omezený přístup k likviditě v cizích měnách, může Eurosystem tuto likviditu poskytnout ve spolupráci s dalšími centrálními bankami.
- Změny sazby povinných minimálních rezerv - Eurosystem může rozhodnout o změně sazby minimálních rezerv, kterou musí banky držet, s cílem ovlivnit poptávku po likviditě bankovního systému.
- Přímé nákupy specifických dluhových cenných papírů - Eurosystem může provádět intervence na trzích státních i soukromých dluhových cenných papírů v eurozóně přímým nákupem určitých aktiv (namísto toho, aby je pouze přijal jako zajištění).

Díky současné finanční krizi byl upraven institucionální rámec finanční stability a nyní se Evropský systém finančního dohledu sestává z následujících orgánů:⁵²

- Evropského orgánu pro bankovníctví (EBA),
- Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy (ESMA),
- Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA),
- Evropské rady pro systémová rizika (ESRB), která vyhodnocuje rizika pro stabilitu celého finančního systému a podle potřeby vydává upozornění a doporučení.

⁵² ECB: finanční stabilita. *ECB: Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.ecb.de/ecb/tasks/stability/html/index.cs.html>

4 HLAVNÍ FINANČNÍ KRIZE 20. A 21. STOLETÍ

V této kapitole se budeme zabývat jednotlivými finančními krizemi, které proběhly v období 20. a 21. století. Některé krize jsou menšího rozsahu, jiné se rozšířily do celého světa a mnohé z nich jsou mezi sebou propojeny a mají na sebe vliv. Každá krize může jevit odlišný způsob vzniku krize, její průběh a dopady krize.

4.1 Velká deprese (1929)

Velká hospodářská krize, která vypukla v USA v 30. letech 20. století, je považována za nejhorší a největší hospodářskou krizi v dosavadní historii. Na rozdíl od předchozích krizí se tato vyznačovala délkou trvání, hloubkou poklesu a celosvětovým šířením. Po ukončení první světové války byla spousta evropských zemí zadlužena u USA. Spojené státy se staly velmocí zaujímající vedoucí postavení ve světové hospodářské ekonomice a americká ekonomika zažívala trvalou expanzi. Tato krize začala krachem na newyorské burze 24. října 1929, a tak ukončila všeobecný ekonomický rozkvět.

Vyšší mzdy, nízká míra inflace, velký rozvoj nových průmyslových odvětví a nové převratné vynálezy jako rádio, pásová velkovýroba a zvukový film, to všechno podpořilo nečekaný hospodářský boom. Drahé luxusní zboží, které si dříve mohla dovolit jen vyšší třída, najednou bylo dostupné i pro ostatní vrstvy obyvatelstva. Tento hospodářský růst, nejdříve vyvolaný pouze v USA, se postupně rozšířil do Evropy. Hospodářský rozmach se projevil i na kapitálových trzích. Akciovými papíry se už nezabývali pouze profesionálové a velcí investoři, cenné papíry se od poloviny 20. let staly populární pro celou širokou veřejnost.⁵³

Na rozdíl od všeobecně rozšířeného mínění, nepřišel akciový krach tak zcela bez očekávání. Na jaře v roce 1929 se začaly objevovat první známky recese. Silně nadhodnocené akcie spěly ke svému pádu, ale stále tomu nikdo nevěřil. Akcie se střídají v růstu a poklesu, až ke konci září klesnou na kritickou úroveň. 24. října 1929 došlo ke krachu newyorské burzy, která odstartovala bankroty mnohým podnikům, vzrůstající nezaměstnanost a nedůvěru v ekonomický a politický systém. Velké následky měl krach pro mnoho bank, na začátku roku 1930 přišla bankovní krize. Vkladatelé začali vybírat své vklady a začal run na banky. Banky ovšem neměly tolik rezerv, aby mohly tomuto tlaku odolat. Následně začalo bankrotovat na tisíce bank.

⁵³ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 505

Deprese ovšem nezůstala pouze v USA, ale brzy se rozšířila i do Evropy. Pokles americké spotřeby a produkce vyvolal pokles amerického dovozu z Evropy a zároveň snížil poptávku na evropském trhu. Díky snížení poptávky došlo ke snížení investic, výroby a spotřeby v Evropě, což zas snížilo dovoz do evropských zemí z USA. Země byly natolik hospodářsky spojené, že se deprese stala celosvětovým jevem.⁵⁴

V březnu 1933 se stal americkým prezidentem Franklin Delano Roosevelt, který se jasně vyslovoval pro regulaci veřejných služeb a efektivnější plánování státních aktivit. Zavedl soubor opatření a ekonomických a sociálních reforem označovaných jako New Deal. Tento systém byl velmi diskutovaným tématem a do dnešní doby se vedou spory, do jaké míry byla tato opatření pozitivní. New Deal však uspěl ve svém základním poslání, kterým bylo vyvést zemi z krize. Je však možné, že některá opatření mohla tuto hospodářskou krizi déle prodlužovat.⁵⁵

O příčinách Velké deprese se dodnes vedou spory. Podle Keynese ji způsobila vnitřní nestabilita tržní ekonomiky. Podle Friedmana je za tím neadekvátní chování americké centrální banky, která včas nepřistoupila k měnové expanzi a neplnila úlohu věřitele v poslední instanci.⁵⁶

Důsledkem této krize bylo ochromení ve všech oblastech. Veškeré ekonomické ukazatele poklesly, což způsobilo velmi špatnou ekonomickou situaci. Zkrachovalo nesmírné množství finančních institucí, podniků a společností. Obrovské množství lidí žilo na hranici bídy, nebo i hluboko pod ní. Tato celosvětová problémová situace měla za následek i vyústění druhé světové války. V důsledku této krize Spojené státy v roce 1945 iniciovaly vznik brettonwoodských institucí (Mezinárodní měnový fond a Světová banka), které se měly snažit o měnovou stabilizaci a rovnoměrný ekonomický vývoj.

4.2 Mexická měnová krize (1994-1995)

Mexickou měnovou krizi můžeme označit také jako „tequillovou krizi“. Tato krize vypukla v Mexiku v roce 1994 a trvala do roku 1995.

V předchozích třech letech se mexická ekonomika velmi úspěšně rozvíjela. Došlo k výraznému poklesu inflace, měnový kurz byl stabilní a státní rozpočet byl mírně přebytkový. V květnu 1994 se Mexiko stalo členem OECD. Úspěšný rozvoj probíhal podle

⁵⁴ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 505-506

⁵⁵ TOMESŠ, Zdeněk. *Hospodářská politika*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 43-46

⁵⁶ HOLMAN, Robert. *Makroekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 506

pokynů Mezinárodního měnového fondu, což zvyšovalo důvěryhodnost mexické hospodářské politiky. Přesto mexická ekonomika vykazovala řadu negativních rysů, především vysoký deficit běžného účtu platební bilance, který byl vydáván za důsledek dovozu nových technologií. Tento deficit se nepovažoval za problém, protože příliv kapitálu schodek na běžném účtu převyšoval a celková platební bilance byla přebytková.⁵⁷

Měnovou krizi způsobily tři vlny odlivu kapitálu:⁵⁸

- První vlna byla vyvolána snížením úrokového diferenciálu v důsledku zvyšování zahraničních úvěrových měr.
- Druhá vlna, vyvolána zmíněnými událostmi ohrožujícími investorskou důvěru, vedla k neschopnosti vlády udržet pozvolnou devalvaci. Mexická měna výrazně oslabila. Ve snaze předejít měnové krizi vláda provedla další 15% devalvaci.
- Třetí vlna odlivu kapitálu, reagující panicky na tuto devalvaci, vyvolala další tlak na devizové rezervy, které během dvou dnů poklesly o 3,5 mld. USD. Následoval výrazný pokles hodnoty pesa.

Tento masový odliv kapitálu způsobil v Mexiku finanční krizi a následnou hospodářskou depresi. Následně byla Mexiku, z důvodu dosavadní důvěryhodnosti, poskytnuta rychlá finanční pomoc, která měla pomoci při splácení zahraničních dluhů, k obnovení důvěry investorům a následnému přílivu kapitálu. Celkem šlo zhruba o 50 mld. USD, v rámci toho např. o pětiletý úvěr od MMF (8 mld. USD), desetiletý úvěr od americké armády nebo 2 miliardy USD od Světové banky. Získání těchto peněžních prostředků však bylo podmíněno podmínkami ze strany MMF. Hlavní podmínky, které podmiňovaly tyto úvěry, byly:⁵⁹

- přísné cílování peněžní zásoby,
- restrikce domácího a zahraničního vypůjčování,
- restriktivní fiskální politika,
- zbrždění růstu mezd.

⁵⁷ KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 53

⁵⁸ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 189

⁵⁹ HELÍSEK, Mojmír. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 49

4.3 Asijská měnová krize (1997-1998)

Asijská finanční krize vypukla v roce 1997 a stala se jedním z nejzávažnějších případů finančního kolapsu moderní historie. Postihla řadu zemí jihovýchodní Asie, velmi silně zasáhla zejména v Thajsku, Malajsii, Jižní Koreji a Indonésii.

Stejně jako v případě Mexika se ekonomiky těchto zemí rozvíjely příznivě. Měly výrazný hospodářský růst, klesající inflaci, vysoké úspory, jejich veřejné rozpočty byly v průměru přebytkové. Měny těchto zemí měly stabilní kurz, a byly uměle vázány na americký dolar. Prostřednictvím bank proudilo do těchto zemí velké množství zahraničního kapitálu. Banky poskytovaly úvěry podnikatelskému sektoru, na nákup nemovitostí a mnoho cenných papírů. Hlavním problémem byl právě bankovní sektor těchto zemí v kombinaci s vysokým přílivem kapitálu, kdy banky nebyly schopny dostát svým závazkům.

První problémy se začaly projevovat v thajské ekonomice, v červnu 1997 centrální banka musela uvolnit směnný kurz thajské měny - bahtu. Mezinárodní měnový fond sice doporučil thajské vládě již v roce 1996 rozšíření fluktuálního pásma thajské měny, ale Thajsko tuto výzvu ignorovalo. Vzápětí se baht propadl proti dolaru o 18 %. Devalvace bahtu výrazně poškodila thajské podniky, kterým skokově vzrostly jejich zahraniční dluhy. Následovaly devalvace měny Malajsie, Filipín, Indonésie a Jižní Koreji, po které vlády těchto zemí byly donuceny opustit fixní kurzy a přejít ke kurzům volně plovoucím. Mnoho podniků a bank se dostalo do velkých problémů a nebylo schopno splácet zahraniční závazky. Následovala velká vlna bankrotů finančních institucí a společností.⁶⁰

MMF, Světová banka, Asijská rozvojová banka a další subjekty poskytly zemím finanční pomoc v celkové hodnotě 111,7 mld. USD. Ze zdrojů MMF bylo poskytnuto 35,1 mld. USD, od Světové banky 16 mld. USD a Asijské rozvojové banky 8,9 mld. USD. Thajsko celkově získalo 17,2 mld. USD, Indonésie 36,1 mld. USD a Jižní Korea 58,4 mld. USD. Tato finanční pomoc však byla podmíněna různými nápravnými opatřeními, která měla obnovit důvěru finančních investorů a příliv zahraničního kapitálu. Obecně vzato šlo o restriktivní politiky, o fiskální opatření a silnou restrikcí v měnové politice. Cílem této měnové restrikce bylo v prvé řadě zvýšit úrokové sazby, zastavit odliv kapitálu, omezit agregátní výdaje, a tím zlepšit běžné účty platebních bilancí, a také zbrzdit inflaci. Mezi požadavky patřily i opatření týkající se bankovního sektoru (přísnější kontrola a omezení role vlády v bankách).

⁶⁰ KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2011, s. 168

Asijská krize způsobila vážné sociální důsledky, které přerostly až v sociální krizi. V mnoha zemích velmi vzrostla nezaměstnanost, byly propuštěny miliony dělníků. V Thajsku v důsledku tohoto propouštění více než třetina obyvatel živořila v bídě.

Tabulka 3: Dopady asijské krize na kurz postižených zemí

Země	Kurz k dolaru 22. 7. 1998	Kurz k dolaru 22. 7. 1997	Roční devalvace (%)	Roční inflace (%)
Indonésie	14,15	2,58	447	59,5
Malajsie	4,14	2,64	57	6,2
Jižní Korea	1290	894	44	7,5
Filipíny	42	28,7	46	10,7
Tchaj-wan	34,4	28	23	1,4
Thajsko	41	31,6	30	10,7
Singapur	1,71	1,47	16	0,5

Zdroj: DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 194

4.4 Ruská krize (1998-1999)

Ruská ekonomika před krizí se na rozdíl od Mexika a Asie vyznačovala spíše nepříznivou ekonomickou situací. Hlavním problémem byl vysoký deficit federálního rozpočtu. Mezi další problémy patřila vysoká inflace a klesající HDP.

Ke vzniku ruské krize také přispěla vlna krizí v asijských zemích, a to ve dvou směrech. Pokles poptávky asijských zemí po ruských komoditách, zejména ropě a dalších surovinách, způsobil pokles ruského exportu a tím zhoršil i běžný účet platební bilance. Běžný účet sice nebyl deficitní, ale hodnota kolem nuly ve srovnání s předchozími přebytky signalizovala hospodářské problémy. Druhým důsledkem krize v Asii byl vzrůst všeobecné nedůvěry investorů vůči nově utvářeným finančním trhům, tedy i vůči Rusku.⁶¹

V červenci 1998 MMF poskytl Rusku úvěr, jehož podmínkou bylo snížení deficitu federálního rozpočtu na 2,8% HDP a sociální a daňové reformy, a zajistil i další úvěrové zdroje.⁶² Celkem tyto úvěry dosáhly 22,6 mld. USD (MMF - 15,1 mld. USD, Světová banka – 6 mld. USD, japonská vláda – 1,5 mld. USD), ale tato velkorysá finanční pomoc přišla pozdě. Ruská vláda musela devalvovat ruský rubl. Začátkem září téhož roku byl zaveden pohyblivý kurz, což bylo spojeno s runem na banky a následným kolapsem ruského finančního trhu.

⁶¹ HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 57

⁶² Press release. *International Monetary Fund* [online]. 1998 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/1998/pr9831.htm>

Došlo tak ke spojení měnové, bankovní i dluhové krize. MMF odmítl Rusku uvolňovat další finanční prostředky, protože měl pochybnosti o ochotě Ruska akceptovat jeho doporučení a požadavky. Rusko muselo významně zpřísnit fiskální a restriktivní politiku, což postupně napomohlo stabilizaci ruského finančního sektoru.

4.5 Brazilská krize (1999)

V roce 1999 vypukla měnová krize v Brazílii. V roce 1994 byla v Brazílii provedena měnová reforma, která měla odstranit hyperinflaci v zemi. Hlavním nástrojem protiinflační politiky byl pevný kurz brazilského realu. Inflace klesla z 3000% na 3% během čtyř let. Snížení inflace, vysoké úrokové sazby a stabilní kurz měny vyvolaly příliv zahraničního kapitálu a ekonomický růst. Problémem se však staly rostoucí vládní výdaje, rychle rostl deficit státního rozpočtu a vnitřní dluh.⁶³

Investoři na základě předchozí situace v Rusku a Asii začali opouštět rizikové trhy. Brazilská vláda se obrátila s prosbou o pomoc k MMF, který schválil v roce 1998 úvěr ve výši 18,1 mld. USD. Podmínkou tohoto úvěru byla reforma veřejných financí, konkrétně do roku 2001 stabilizovat čistý vládní dluh na úrovni pod 50% HDP a dosáhnout rozpočtového přebytku mezi 3,1%-3,3% HDP v letech 1999-2001. K MMF se připojila Světová banka, která poskytla úvěr ve výši 4,5 mld. USD a Meziamerická rozvojová banka také 4,5 mld. USD. Dále byly nasmlouvány úvěry ve výši 14,5 mld. USD. Celková finanční pomoc tedy byla 41,6 mld. USD. Brazilští zákonodárci nejdříve měnovou reformu požadovanou MMF odmítli, což urychlilo nástup krize. Odliv kapitálu vedl k devalvaci brazilského realu a rozšíření flukтуаčního pásma, poté centrální banka umožnila volný pohyb kurzu realu. Centrální banka provedla měnovou restrikcii a zvýšila úrokové sazby s cílem zastavit odliv kapitálu ze země. V březnu 1999 byl vyměněn její guvernér a přešlo se k politice cílování inflace. Tento nový přístup k měnové politice byl součástí dohody Brazílie s MMF. Díky těmto opatřením brzy došlo k obnovení důvěry a odliv kapitálu byl brzy zastaven.⁶⁴

4.6 Světová finanční krize 2007

První projevy této krize začaly v červenci 2007 ve Spojených státech amerických. Krize se šířila do dalších zemí a dnes ji můžeme označit jako krizi globální. Všeobecně je pokládána za nejhorší hospodářský krach od Velké deprese ve 30. letech 20. století.

⁶³ KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 55

⁶⁴ HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 61-62

Jedná se o událost, která je nám na jednu stranu důvěrně známá, a na stranu druhou nemá v dějinách kapitalismu precedens. V uplynulých dvou desetiletích jí předcházela dlouhá série méně významných, ale i přesto stále vážnějších ekonomických otřesů. Tato finanční krize je ale všechny výrazně překonala. Americký ekonom a komentátor New York Times na sklonku roku 2008 naznačil, že by se dokonce mohlo jednat o „druhou Velkou hospodářskou krizi“.⁶⁵

4.6.1 Příčiny krize

V roce 2004 skončilo období nízké základní úrokové sazby tzv. období politiky „levných peněz“, které prosazoval FED od roku 2002. V důsledku inflačních tlaků v USA, které byly spojeny s růstem cen strategických komodit (zejména ropy), a velkého snížení kurzu US dolaru začal FED zvyšovat základní úrokovou míru. To se odrazilo v růstu úrokových sazeb hypotečních, komerčních a investičních bank v USA. To vyvolalo problémy na hypotečním trhu (snížení poptávky po hypotékách, pokles poptávky po rodinných domech, problémy hypotečních bank).⁶⁶

Podle viceguvernéra České národní banky Miroslava Singera za vznik finanční krize mohou tyto příčiny:⁶⁷

1. Makroekonomické:
 - Dlouhodobá kumulace globálních nerovnováh
 - Uvolněná měnová politika – dlouhotrvající nízké úrokové sazby
2. Etické:
 - Porušování principů ze strany poskytovatelů finančních služeb
 - Podcenění přímých rizik příjemci finančních služeb a ratingových agentur
3. Související s dohledem nad finančním trhem:
 - Rozptýlený dohled nad finančními trhy
 - Nedostatečně kvalifikovaný či obezřetný dohled (podcenění rizik souvisejících s finančními inovacemi)
4. Politické:
 - Snaha o stimulační růstu a blahobytu

⁶⁵ FOSTER, John Bellamy; MAGDOFF, Fred. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. Všeň: Grimmus, 2009, s. 13

⁶⁶ BAŽANTOVÁ, Ilona a kolektiv. *Ekonomie regulace: Lekce z globální finanční krize*. Praha: Vladimír Lelek, 2010, s. 27

⁶⁷ SINGER, Miroslav. Česká ekonomika a krize. In: *Česká národní banka* [online]. 2010 [cit. 2013-03-05].

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20100409_conseq.pdf

- Ovlivňování dohledových institucí
5. Psychologické:
- Zbožná přání, naivita, neznalost, krátkozrakost, nepoučitelnost, nedbalost, lhostejnost, chamtivost a arogance
 - Syndrom „this time is different” – „krize se týká jen těch druhých a v jiných dobách, nikoliv nás a dnes!”

4.6.2 Průběh krize

Rok 2007 byl začátkem pro současnou globální finanční krizi, kterou nastartovala hypoteční krize v USA. V březnu 2007 začínají klesat ceny nemovitostí. Problémy mají nejen hypoteční banky, ale kolabují i některé segmenty trhu s cennými papíry. V říjnu 2007 pokles zaznamenávají i akciové trhy v USA. Příslušné orgány dohledu nedokázaly zmírnit hypoteční krizi v USA. Regulace a dohled nad finančními trhy selhaly. Krize se tak začala šířit do dalších zemí mimo USA a začala nabývat globálního charakteru. V polovině roku 2008 začínají výrazně klesat ceny akcií na významných mezinárodních akciových trzích, což má za následek kolaps významných světových investičních bank. Rozhodujícím milníkem této finanční krize se stal pád čtvrté největší investiční banky Lehman Brathers v září 2008. Tím se zvyšuje nedůvěra v bankovní subjekty a akciové trhy výrazně klesají. Začíná útok na další významné americké investiční banky.⁶⁸

Evropskou unii zasáhla ekonomická krize v letech 2008 a 2009. V roce 2009 způsobila ve všech zemích EU kromě Polska hospodářský propad. Několik evropských bank (ve Velké Británii, Beneluxu, Německu a na Islandu) muselo být částečně nebo úplně zestátněno. Nedůvěru věřitelů v banky se evropské státy pokoušely uklidnit zvyšováním státních garancí za vklady. Ze strany evropských států byl tento postup nekoordinovaný, neboť jednotlivé státy přistupovaly k zavádění garancí samostatně. V rámci EU se finanční krize neprojevila stejnoměrně, a tak nebyl vyžádán žádný akutní zásah. Evropská komise však musela otevřeně ustoupit od principů volné hospodářské soutěže, když povolila krachujícím bankám státní pomoc. Jednotlivé státy se pokusily tuto situaci usměrnit státními investičními pobídkami (např. stavbou nových dálnic), opatřeními podporujícími zaměstnanost (odklad plateb sociálního pojištění) prémie za podporu určitého segmentu ekonomiky (např. šrotovné – prémie při nákupu nového auta při ekologickém odstranění starého) nebo opatřeními zmírňujícími dopady krize (rekvalifikační programy pro nezaměstnané, zvýšení podpor v

⁶⁸ BAŽANTOVÁ, Ilona a kolektiv. *Ekonomie regulace: Lekce z globální finanční krize*. Praha: Vladimír Lelek, 2010, s. 27-28

nezaměstnanosti). Každý stát EU zvolil svůj způsob boje s krizí. V březnu 2009 na zasedání Evropské rady byl dohodnut balíček fiskálních stimulů ve výši 200 miliard euro. Jednalo se především o příslib členských zemí pomoci ekonomikám z národních rozpočtů. EU se na tomto balíčku podílela pouze 30 miliardami euro. Následně došlo ke zvýšení nezaměstnanosti a poklesu příjmů státních rozpočtů v členských zemích EU. Rozpočty se dostávaly do hlubokých deficitů, některé země nebyly schopné si dále půjčovat peníze na světových finančních trzích a musely požádat o mezinárodní finanční pomoc ze strany Mezinárodního měnového fondu (Maďarsko) nebo EU (Lotyšsko). Do problémů se dostaly další státy, zejména Řecko, které však na rozdíl od Maďarska a Lotyšska je zemí eurozóny. Zatímco v případě Lotyšska a Maďarska nemělo oslabení národních měn zásadní vliv na evropskou ekonomiku, řecká krize přinesla nedůvěru v euro. Země eurozóny tak musely poskytnout pomoc Řecku velkorysým finančním stimulem, aby nedocházelo k dalšímu oslabování společné měny. Problém Řecka však nebyl pouze důsledkem hospodářské krize. V Řecku byl dlouhodobě porušován Pakt stability a růstu, přičemž některé ekonomické statistiky byly zfalšovány. Falšování veřejných účtů přispělo k nedůvěře zahraničních investorů, což způsobilo odliv kapitálu.⁶⁹

4.6.3 Řešení krize

Dne 26. listopadu 2008 přijala Evropská komise Plán evropské hospodářské obnovy v reakci na finanční krizi, který počítá s okamžitým rozpočtovým impulsem ve výši 200 mld. eur a zároveň s krátkodobým porušením Paktu stability a růstu (konkrétně jeho ustanovení o maximálním deficitu národních rozpočtů ve výši 3 % HDP).⁷⁰

Evropská unie již od samého začátku finanční a hospodářské krize v říjnu 2008 koordinovala zavádění protikrizových opatření. Vlády členských států, Evropská centrální banka (ECB) a Evropská komise společně pracují na opatřeních, usilují o stabilitu a snaží se vytvořit podmínky pro hospodářský růst a vyšší zaměstnanost. V rámci protikrizových snah členské státy Evropské unie doposud investovaly přes 2 biliony eur. Vedoucí představitelé EU koordinují zásahy do ekonomiky, poskytují záruky za úvěrové operace a podporují banky. EU také zvýšila minimální hranici záruk pro bankovní vklady občanů na 100 000 eur. V květnu 2010 byl zaveden balíček evropských stabilizačních opatření, který členským státům EU poskytuje finanční pomoc v potížích, a chrání tak finanční stabilitu EU před silnými tlaky na

⁶⁹ EVROPA 2045. Ekonomická krize. *Evropa 2045* [online]. 2009 [cit. 2012-01-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>

⁷⁰ Plán hospodářské obnovy. *Euroskop.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8439/11312/clanek/aktualizace-plan-hospodarske-obnovy/>

tržích se státními dluhopisy v eurozóně. Tuto záchrannou síť tvoří evropský mechanismus finanční stabilizace (EFSM) a evropský nástroj finanční stability (EFSF). Společně s příspěvkem z Mezinárodního měnového fondu (MMF) dosahuje balíček finanční stability částky až 750 miliard eur.⁷¹

Mezinárodní měnový fond zvýšil objem peněz ve fondu pro pomoc zemím, které jsou zasaženy finanční krizí a následnou ekonomickou recesí, již desetinasobně na 550 miliard dolarů. Rozšířil se i rozsah příspěvateľů, mezi nimiž nově figurují přední rozvojové ekonomiky světa. Česká republika přispěla k rozšíření krizového úvěrového rámce jednou miliardou eur.

Jako první se situace vyhrtila v Řecku v únoru 2010, kdy řecké náklady na splácení dluhů začaly neúnosně narůstat. Tehdy se poprvé sešla mimořádná Evropská rada. V květnu Řecko sjednalo s Evropskou unií a Mezinárodním měnovým fondem (MMF) půjčku ve výši 110 miliard eur (včetně 30 miliard eur od MMF). Podmínkou této finanční pomoci bylo snížení rozpočtového deficitu pod 3% do roku 2012 a snížení státního dluhu na 124% HDP do roku 2020. Irsko požádalo o pomoc v listopadu 2010, začátkem prosince získalo balíček ve výši 80 miliard eur od EU a MMF. Jako další země požádalo o pomoc Portugalsko v dubnu 2011 (78 miliard eur včetně 22,5 miliard eur od Mezinárodního měnového fondu). V září 2011 byl schválen druhý záchranný balíček pro Řecko v celkové výši 130 miliard eur (z toho 28 miliard eur od MMF). Řecko musí snížit dluh na 117% HDP do roku 2020. V červnu 2012 požádaly o finanční pomoc na rekapitalizaci bank Kypr a Španělsko.⁷²

V červenci 2010 byla schválena finanční pomoc Španělsku na rekapitalizaci bank v celkové výši 100 miliard eur. Situace na Kypru byla komplikovanější. V červnu 2012 kyperská vláda požádala EU o finanční pomoc z jejích stabilizačních fondů EFSF a ESM. Důvodem byla ochrana země před dopady hluboké dluhové krize v sousedním Řecku. Kypr poškodily dva propojené faktory, zhoršující se vládní finance a stále více problémové banky. V listopadu 2010 zástupci mezinárodních věřitelů uzavřeli dohodu s kyperskou centrální bankou, ve které jsou stanoveny podmínky pro pomoc jejich bankovnímu sektoru. Součástí byla reforma finančního sektoru, i podmínky rekapitalizace bank. Neshodli se ovšem v otázce privatizace státního majetku a požadavku věřitelů na snížení důchodu a mezd ve veřejném sektoru. Koncem listopadu Kypr s eurozónou a MMF uzavřel předběžnou dohodu o mezinárodní

⁷¹ Činnosti Evropské unie. *Europa* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/emu/index_cs.htm

⁷² Kořeny a průběh krize eurozóny. *Euroskop* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>

finanční pomoci, která měla činit až deset miliard eur. Podle této dohody by úvěrový program požadoval po Kypru dosáhnout v primární rozpočtové bilanci bez započítání dluhové služby výrazného přebytku, který by měl v roce 2016 činit 4% HDP. Další podmínkou je snížení platů ve veřejném sektoru. V březnu se ministři financí eurozóny dohodli na záchranném balíku pro Kypr v hodnotě maximálně 10 miliard eur. Kypr ale musí zvýšit firemní daň z 10 na 12,5 procenta, rozšířit privatizaci a především vybrat jednorázovou daň 9,9 procenta z vkladů nad 100 000 eur. Kypr ovšem jednorázové zdanění vkladů odmítl. Následně kyperská vláda doufala ve finanční pomoc od Ruska, to však odmítlo. Ministři financí přišli s novým záchranným plánem na pomoc Kypru (10 miliard eur), který nepostihne pojištěné vklady do 100 000 eur. EU a MMF vyžádaly, aby před poskytnutím finanční pomoci Kypr sám nashromáždil 5,8 miliardy eur.⁷³

Evropská centrální banka jako významný subjekt Evropské unie hraje v řešení finanční krize důležitou roli. Snižuje úrokové sazby a prodlužuje lhůty pro splácení úvěrů. ECB se rozhodla k zahájení programu nákupu státních dluhopisů. Hlavním cílem je snížení výnosů z dluhopisů fiskálně slabých zemí. V rámci Programu na nákup dluhopisů ECB začala nakupovat bondy v květnu 2010. Oznámení o zahájení tohoto programu přišlo těsně po schválení záchranného balíčku ve výši 750 miliard eur. Od zahájení programu v květnu 2010 do ukončení v roce 2012 ECB nakoupila cenné papíry ve výši 211 miliard eur. Velký zlom nastal v srpnu 2011, kdy banka začala vedle řeckých, irských a portugalských dluhopisů (země, které získaly záchranný úvěr od EFSF) nakupovat i italské a španělské bondy.⁷⁴

S cílem předejít opakování finanční krize se EU rozhodla posílit dozor nad finančními službami. Od 1. ledna 2011 platí nová architektura dozoru nad finančním sektorem. Nové institucionální uspořádání regulace a dohledu v EU vychází z doporučení expertů vedených Jacquesem de Larosièrem. Výsledkem této expertní práce byla tzv. Larosièrova zpráva zveřejněná v únoru 2009. Ta navrhla novou finanční architekturu založenou na dvoupilířové struktuře (mikrodohled a makrodohled). Makrodohled představuje dohled nad riziky, která se mohou objevit v jednotlivých státech, mikrodohled znamená dohled nad jednotlivými finančními skupinami. V důsledku toho vznikly čtyři nové instituce:⁷⁵

- Evropský výbor pro systémová rizika (v oblasti pro makrodohled),

⁷³ Kypr, finanční krize. *Aktuálně.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/tema/kypr_1466/financni-krize_1247/

⁷⁴ Kořeny a průběh krize eurozóny. *Euroskop* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>

⁷⁵ Kořeny a průběh krize eurozóny. *Euroskop* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>

- Evropský orgán pro bankovníctví (v oblasti pro mikrodohled),
- Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (v oblasti pro mikrodohled),
- Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (v oblasti pro mikrodohled).

5 KOMPARACE FINANČNÍCH KRIZÍ

V této kapitole bude provedena komparace makroekonomických ukazatelů u jednotlivých krizí. Dále bude uvedeno shrnutí přístupu finančních institucí při řešení finančních krizí a vyčíslení jejich pomoci konkrétním zemím.

5.1 Komparace makroekonomických ukazatelů

V této části si uvedeme makroekonomické ukazatele jednotlivých vybraných zemí v době krize. Jedná se o krize, které vznikly v 90. letech 20. století (Mexická, Asijská, Ruská a Brazílská krize). U vybraných zemí, které jsou postiženy současnou krizí (Kypr, Řecko, Portugalsko, Španělsko) si ukážeme vývoj míry nezaměstnanosti.

5.1.1 Hrubý domácí produkt

HDP představuje celkovou peněžní hodnotu výrobků a služeb, které byly během jednoho roku vyprodukovány výrobními faktory na území dané země. K porovnání ekonomického vývoje země se nejčastěji používá změna HDP oproti předchozímu roku v %.

Tabulka 4: Reálný HDP v zemích postižených krizí v 90. letech (roční změny, %)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Mexiko	2	4,4	-6,2	5,2	6,8	5,0	3,5	5,9	-0,9
Thajsko	8,2	9	9,2	5,9	-1,4	-10,5	4,4	4,6	2,1
Filipíny	2,1	4,4	4,7	5,8	5,2	-0,6	3,4	4	2,8
Malajsie	9,8	9,2	9,8	10	7,3	-7,4	6,1	8,3	0,5
Indonésie	7,9	7,5	8,2	7,8	4,7	-13,1	0,8	4,8	3,6
J. Korea	6,3	8,3	8,9	6,8	5	-6,7	10,9	9,3	3,9
Rusko	-8,7	-12,7	-4,1	-3,4	0,9	-4,9	5,4	9	5
Brazílie	4,6	5,3	4,2	2,7	3,3	0,1	0,8	4,4	4,4

Zdroj: Report fo Selected Countries and Subjects. *International Monetary Fund* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=1994&ey=2003&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=-548%2C273%2C922%2C578%2C536%2C542&s=NGDP_RPCH%2CPCPIPCH%2CLUR%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr1.x=74&pr1.y=10

Údaje v tabulce č. 4 uvádí tempo růstu HDP v % ve vybraných zemích. V předkrizovém období si všechny země kromě Ruska udržují kladný HDP. U všech krizí je zřejmé kolísání a s nástupem krize dochází k silnému poklesu HDP. Zvláště hlubokou recesí byly zasaženy

Thajsko, Indonésie a Malajsie. U Brazílie jako jediné se tempo růstu HDP nedostalo do záporných hodnot. Po překonání krize se ihned HDP dostává do růstu.

5.1.2 Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti představuje podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Zvýšení míry nezaměstnanosti je spojeno s hospodářským poklesem.

Tabulka č. 5 uvádí míru nezaměstnanosti v % v jednotlivých zemích. Míra nezaměstnanosti kolísá, ale není nijak zvláště výrazná. V Thajsku, Malajsii, na Filipínách a v Jižní Koreji zaznamenáváme snižování míry inflace v předkrizovém období a v prvním nebo druhém roce její velký růst. Po krizi nezaměstnanost ve většině zemí neklesá a stále zůstává ve vyšších hodnotách. Největší nárůst nezaměstnanosti zaznamenaly Filipíny, Jižní Korea, Rusko a Brazílie.

Tabulka 5: Míra nezaměstnanosti v zemích postižených krizí v 90. letech (%)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Mexiko	2,4	3,7	4,7	3,7	2,6	3,1	2,5	2,2	2,7
Thajsko	2,6	1,3	1,1	1,1	0,9	3,4	3	2,4	3,4
Filipíny	9,2	8,4	8,4	7,4	7,9	10,1	9,7	11,2	11,1
Malajsie	3,1	2,9	2,8	2,5	2,5	3,2	3,4	3,1	3,6
Indonésie	2,7	4,4	7,2	4	4,7	5,5	6,4	6,1	8,1
J. Korea	3,1	2,4	2	2	2,6	6,8	6,3	4,1	4,1
Rusko	5,2	7,3	8,9	9,9	11,3	13,3	12,7	10,6	9
Brazílie	2,6	2,5	6,1	7	7,8	9	9,6	9	9,4

Zdroj: Report fo Selected Countries and Subjects. *International Monetary Fund* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=1994&ey=2003&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=548%2C273%2C922%2C578%2C536%2C542&s=NGDP_RPCH%2CPCPIPCH%2CLUR%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr1.x=74&pr1.y=10

Tabulka č. 7 udává míru nezaměstnanosti v Řecku, Španělsku, Portugalsku a na Kypru v %. Ve srovnání se zeměmi, které byly postiženy finančními krizemi v 90. letech 20. století, se setkáváme s celkově mnohem vyššími hodnotami míry nezaměstnanosti. Do roku 2008 se míra nezaměstnanosti v předkrizových letech pohybovala v relativně normálních hodnotách, u Řecka a Španělska ve vyšších. Poté se nezaměstnanost u všech vybraných zemí začala postupně zvyšovat. Například v roce 2010 se Řecko ocitlo na pokraji bankrotu a muselo

zažádat o finanční pomoc Evropskou unií a Mezinárodní měnový fond. Výměnou za tuto pomoc muselo provést veliké výdajové škrty, snížit důchody a mzdy a zvýšit daně. Tato stále panující recese řeckého hospodářství způsobuje stále rostoucí míru nezaměstnanosti, která se dostává do extrémních hodnot. Příčinou vysoké nezaměstnanosti v těchto zemích i jiných státech EU je v současnosti vysoká zadluženost vlád, firem i domácností, nízká poptávka a přesun výroby mimo EU.

Tabulka 6: Míra nezaměstnanosti v zemích postižených krizí v současnosti (%)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kypr	5,350	4,525	3,900	3,650	5,350	6,225	7,775	11,700	12,500
Řecko	9,891	8,891	8,290	7,676	9,380	12,452	17,326	23,827	25,374
Portugalsko	7,616	7,657	7,985	7,592	9,469	10,797	12,739	15,468	16,035
Španělsko	9,150	8,525	8,275	11,300	18,000	20,075	21,650	24,900	25,100

Zdroj: Report for Selected Countries and Subjects. *International Monetary Fund* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03].

Dostupné z:

http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=2005&ey=2013&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=%2C&br=1&c=423%2C182%2C174%2C184&s=NGDP_RPCH%2CPCPIPC%2CLUR%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr1.x=31&pr1.y=12

5.1.3 Inlace

„Inlace je definována jako projev ekonomické nerovnováhy, jehož vnějším znakem je růst cenové hladiny. Inlace je nepřetržitý růst cenové hladiny v čase, který zachycuje všechna zboží a služby.“⁷⁶

V tabulce č. 6 sledujeme míru inflace v jednotlivých zemích v %. V Mexiku, Rusku a Brazílii před krizí dochází k postupnému snižování inflace, což je pro ně žádoucí. Nárůst inflace zaznamenáváme až v prvním nebo druhém roce krize. V dalších letech pak postupně začíná klesat. Rusko a Brazílie měly před začátkem krize značné problémy s inflací, nejhůře na tom byla Brazílie, která v roce 1993 zaznamenala inflaci ve výši 2075 %. Ruská a brazilská vláda musela provést radikální řešení s cílem snížit inflaci. Řešením byl přechod na pevný směnný kurz, který snížil inflaci. Po čase ale centrální banky nebyly schopné tento pevný kurz udržet a musely přejít na pohyblivý kurz, což způsobilo devalvaci měny. Kromě těchto dvou zemí byly inflací v době krize postiženy také Mexiko a Indonésie.

⁷⁶ SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Praha: Profess Consulting, 2007, s. 259.

Tabulka 7: Míra inflace v zemích postižených krizí v 90. letech (%)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Mexiko	9,8	7	35	34,4	20,6	15,9	16,5	9,4	6,3
Thajsko	3,3	5	5,8	5,8	5,6	8,1	0,3	1,5	1,6
Filipíny	6,7	8,4	8	9	5,9	9,7	6,7	4,4	5,4
Malajsie	3,5	3,7	3,5	3,5	2,7	5,3	2,7	1,5	1,4
Indonésie	9,6	8,5	9,4	8	6,7	57,6	20,3	4,5	11,5
J. Korea	4,8	6,2	4,4	5	4,4	7,5	0,8	2,2	4,1
Rusko	874,6	307,6	197,5	47,7	14,7	27,7	85,7	20,8	21,5
Brazílie	1927,3	2075,8	66	15,8	6,9	3,2	4,9	7	6,8

Zdroj: Report fo Selected Countries and Subjects. *International Monetary Fund* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=1994&ey=2003&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=548%2C273%2C922%2C578%2C536%2C542&s=NGDP_RPCH%2CPCPIPC%2CLUR%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr1.x=74&pr1.y=10

5.1.4 Platební bilance

„Platební bilance je systematický zápis veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty sledované země za určité časové období.“⁷⁷

Běžný účet platební bilance by měl být dlouhodobě vyrovnaný, ale ve většině případů se nachází v přebytku nebo v deficitu.

Tabulka č. 7 představuje běžný účet platební bilance v poměru k HDP v % ve vybraných zemích. Je vidět, že v předkrizovém období má vývoj běžného účtu platební bilance tendenci se snižovat, u Mexika, Thajska a Malajsie dokonce zaznamenáváme relativně vysoký deficit. Tento deficit většinou roste až do doby krize a po ukončení krize ještě chvíli setrvává v deficitu. V následujících letech se běžný účet platební bilance díky provedeným změnám kurzového systému zlepšuje a v některých případech se dostává zpátky do přebytku. V Mexiku nebo Brazílii sice dochází ke zlepšení, ale běžný účet platební bilance stále zůstává deficitní. Jediné Rusko se za celou dobu nedostává do deficitu a v roce 1997 má vyrovnaný běžný rozpočet.

⁷⁷ PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. Praha: MELANDRIUM, 2007, s. 182

Tabulka 8: Běžný účet platební bilance v zemích postižených krizí v 90. letech (v poměru k HDP, %)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Mexiko	-5,8	-7	-0,5	-0,8	-1,9	-3,2	-2,4	-2,7	-2,4
Thajsko	-5,1	-5,6	-8,1	-8,1	-2	12,7	10,1	7,6	4,4
Filipíny	-4,9	-4,6	-2,7	-4,8	-5,3	2,4	10,4	11,3	6
Malajsie	-4,6	-6,1	-9,7	-4,4	-5,9	13,2	15,9	9,4	7,8
Indonésie	-1,4	-1,6	-3,2	-3,4	-2,3	4,3	4,1	5,2	4,3
J. Korea	-0,8	-1	-1,7	-4,4	-1,7	12,7	6	2,7	1,6
Rusko	1,4	2,8	2,1	2,6	0	0,1	12,7	18	11,3
Brazílie	-0,1	-0,3	-2,6	-3	-3,8	-4,3	-4,7	-4	-4,6

Zdroj: Report fo Selected Countries and Subjects. *International Monetary Fund* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=1994&ey=2003&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=548%2C273%2C922%2C578%2C536%2C542&s=NGDP_RPCH%2CPCPIPCCH%2CLUR%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr1.x=74&pr1.y=10

5.2 Komparace přístupu finančních institucí při řešení finančních krizí

Jedním z důvodů vzniku bretonwoodských institucí byla Velká hospodářská deprese, která byla největší hospodářskou krizí do té doby. V té době neexistovala žádná mezinárodní instituce, která by zavedla nějaké opatření mezinárodního charakteru. Jednotlivé země se řídily pouze vlastními zájmy a vytvářely vlastní řešení. Řešit společné měnové a ekonomické problémy každý zvlášť se potvrdilo jako neefektivní. Proto bylo třeba zřídit instituce, které budou mezinárodní a zajistí stabilnější mezinárodní ekonomický systém. Tak v roce 1945 na bretonwoodské konferenci vznikl Mezinárodní měnový fond a Světová banka.

Krize v 90. letech 20. století vynutily větší důraz na opatření zabývající se prevencí a řešením finančních krizí. Úsilí v oblasti prevence finančních krizí je zaměřeno převážně na včasné rozpoznání, že se ekonomika blíží ke krizi. Podstatná součást prevence je také podpora ekonomického rozvoje v jednotlivých zemích prostřednictvím různých programů a opatření. I když je prevence krizí velmi důležitá, je očividné, že v budoucnu se s finančními krizemi jistě setkáme. Proto je důležité mít určitá opatření a strategie, která se dají využít, jestliže se země dostane do vážných finančních potíží.

V roce 1998 byla založena Evropská centrální banka jako významný orgán Evropské unie, který řídí měnovou politiku a snaží se zajistit stabilitu v členských zemích. Nyní v době krize hraje velmi důležitou roli při řešení této krize. V rámci prevence finančních krizí sleduje a

hodnotí finanční stabilitu, provádí poradní činnost a podporuje spolupráci mezi členskými zeměmi. Při řešení krize výrazně snižuje úrokové sazby, prodlužuje lhůty pro splácení úvěrů a nakupuje vládní dluhopisy. Mezinárodní měnový fond jako mezinárodní organizace, která podporuje ekonomický rozvoj a stabilitu členských zemí, hraje v řešení krizi také důležitou roli. Dohlíží na členské země, zavádí programy a opatření podporující ekonomický rozvoj a poskytuje technickou pomoc. V době krize poskytuje velké finanční pomoci za určitých podmínek, které mají pomoci zemi stabilizovat. Světová banka se nevěnuje prevenci ani řešení finančních krizí, protože se více zaměřuje na zajištění technické a finanční pomoci v zemích rozvíjejících se a zároveň v nejhudších zemích světa.

Na základě zjištěných informací Tabulka 9 shrnuje informace o vybraných krizích. Zaměřuje se na Mexickou, Asijskou, Ruskou a Brazílskou krizi, dále také na probíhající krize na Kypru a v Řecku. Uvádí délku jejich trvání, příčiny vzniku, finanční pomoc od jednotlivých institucí a podmínky pro poskytnutí této finanční pomoci. Doba krize u žádné země nepřekračuje délku 2 let, v případě Brazílie se jedná pouze o jeden rok, a krize na Kypru a v Řecku stále přetrvávají. Předkrizové období je zpravidla doprovázeno zhoršením makroekonomických ukazatelů. Dále může být příchod krize ovlivněn politickou situací v zemi, ekonomickou situací ostatních států a jejich problémy, nebo krizemi, které se vyskytují v zemích, se kterými daná země obchoduje. Krize jsou doprovázeny devalvací měny a často i přechodem k pohyblivému kurzu. Tabulka ukazuje, v jaké výši poskytnul zemi finanční pomoc Mezinárodní měnový fond, Světová banka a Evropská centrální banka. Je vidět že Mezinárodní měnový fond přispěl u všech vybraných zemí postižených krizí. Světová banka také přispívala, avšak v menší míře a v této době už se na pomoci při současné krizi nepodílí. Evropská banka jako důležitý orgán Evropské unie je významně zapojena do pomoci v současné krizi. Na finanční pomoci se dále mohou podílet i jiné organizace, banky a vlády některých zemí. Finanční pomoci jsou podmíněny podmínkami, ke kterým se musí daná země zavázat. Jde o různá fiskální a měnová opatření a jiné programy s cílem obnovení důvěry zahraničních investorů a následného přílivu zahraničního kapitálu. Každá země má stanoveny jiné podmínky na základě toho, v jaké je situaci a jaké problémy vykazuje.

Tabulka 9: Přehled vybraných finančních krizí a způsoby jejich řešení

Země	Doba krize	Důvody vzniku krize	Finanční pomoc celkem (mld. USD)	MMF (mld. USD)	Světová banka (mld. USD)	ECB (mld. USD)	Podmínky pro poskytnutí úvěru
Mexiko	2 roky	Velký odliv kapitálu v důsledku snížení úrokového diferenciálu, velká devalvace měny; politická nestabilita	50	8	2	-	Přísné cílování peněžní zásoby; restrikce domácího a zahraničního vypůjčování; restriktivní fiskální politika; zbrždění růstu mezd.
Asie	2 roky	Slabý bankovní sektor, který se nedokázal vypořádat s velkým přílivem kapitálu; bankrot; zavedení pohyblivého kurzu	111,7	35,1	16	-	Fiskální opatření, restriktivní politiky; zvýšení úrokových sazeb, omezení agregátních výdajů
Rusko	2 roky	Asijská krize; špatná ekonomická situace, vysoký deficit federálního rozpočtu, zavedení pohyblivého kurzu	22,6	15,1	6	-	Snížení deficitu federálního rozpočtu na 2,8% HDP do roku 1999, daňová a sociální reforma
Brazílie	1 rok	Vysoká inflace, deficit státního rozpočtu, vnitřní dluh, odliv kapitálu, počáteční odmítnutí měnové reformy MMF	41,6	18,1	4,5	-	Reforma veřejných financí: stabilizace vládního dluhu pod 50%, dosažení rozpočtového přebytku mezi 3,1%-3,3%
Řecko	*	Vysoký deficit státního rozpočtu, falšování veřejných účtů, nedůvěra investorů, následný odliv kapitálu	240	58	-	182	Snížení rozpočtového deficitu pod 3% do roku 2012, snížení státního dluhu na 124% HDP do roku 2020, změna-snížit dluh na 117% HDP do roku 2020
Kypr	*	Krize Řecka, vládní finance spolu s problémovými bankami	10	1	-	9	Snížení platů ve veřejném sektoru, zvýšení firemní daně, jednorázová daň 9,9% z vkladů nad 100 000 eur

Zdroj: upraveno podle KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 53-55; HELÍSEK, Mojmír. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004, s. 49-62; KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2011, s. 168; Kořeny a průběh krize eurozóny. *Euroskop* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>; Kypr, finanční krize. *Aktuálně.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/tema/kypr_1466/financni-krize_1247/; Press release. *International Monetary Fund* [online]. 1998 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/1998/pr9831.htm>

* v současné době stále probíhá

ZÁVĚR

Téma finanční krize je v dnešní době velmi diskutované. V budoucnu se finančním krizím jistě nevyhneme, proto je problematika jejich řešení velmi důležitá. Cílem této bakalářské práce bylo popsat a porovnat úlohu finančních institucí při řešení finančních krizí.

Ke splnění cíle bylo potřeba vymezit hospodářskou politiku státu, definovat finanční krize a jejich členění. Dále popsat vybrané mezinárodní finanční instituce (Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Evropská centrální banka), jejich založení, funkci, organizaci, spojitost s Českou republikou, ale především jejich úlohu při řešení finančních krizí. Byly vymezeny konkrétní finanční krize, jejich předkrizový stav, průběh krize a jejich řešení. Pro tuto práci byly vybrány Velká deprese, Mexická krize, Asijská krize, Ruská krize, Brazilská krize a současná světová krize, která však není stále dořešena, proto zde byla podrobněji rozebrána pouze situace na Kypru a v Řecku. V poslední části byly uvedeny makroekonomické ukazatele u jednotlivých krizí, shrnuty přístupy jednotlivých institucí při řešení krizí a vyčísleny finanční pomoci od jednotlivých finančních institucí.

Řešení finančních krizí je provázeno přechodem k přísnější politice, poskytnutím finanční pomoci a následným oživením hospodářské politiky. V řešení krizí hrají mezinárodní finanční instituce významnou roli a to právě především v roli poskytovatele finanční pomoci. Mezinárodní měnový fond byl zapojen do veškerých vybraných krizí při poskytování finanční pomoci, ale i při doporučených opatřeních, které dané země pomohli stabilizovat. Světová banka se také podílela na finanční pomoci, která byla poskytnuta zemím zasažených krizí v 90. letech, v současné době se ale na řešení krize nesoustředí a více se zaměřuje na pomoc chudším zemím. Evropská centrální banka se logicky nemohla podílet na krizích předešlých, ale v této současné hraje důležitou roli. Zejména v poskytování finanční pomoci Řecku, které v roce 2011 obdrželo již druhý záchranný balík, dále také Portugalsku, Španělsku a Irsku. V současnosti se nejvíce zabývá krizovou situací na Kypru, kterému již byla v březnu 2013 schválena finanční pomoc.

Cíl práce byl splněn, jelikož byly popsány a porovnány úlohy vybraných mezinárodních finančních institucí při řešení finančních krizí a byly zhodnoceny přístupy jejich řešení.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] AMBROŽ, Luděk. *Měření rizika ve financích*. Praha: Ekopress, 2011. ISBN 978-80-86929-76-7.
- [2] BAŽANTOVÁ, Ilona a kolektiv. *Ekonomie regulace: Lekce z globální finanční krize*. Praha: Vladimír Lelek, 2010. ISBN 978-80-904837-0-5.
- [3] CIHELKOVÁ, Eva. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-054-6.
- [4] ČERNOHORSKÝ, Jan; TEPLÝ, Petr. *Základy financí*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.
- [5] DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [6] FOSTER, John Bellamy; MAGDOFF, Fred. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-1-4.
- [7] HELÍSEK, Mojmír. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Praha: Professional, 2004. ISBN 80-86419-82-7.
- [8] HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5.
- [9] JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. Praha: Grada, 2000. ISBN 978-80-7169-579-3.
- [10] JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3258-9.
- [11] KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-4019-5.
- [12] KUBÁTOVÁ, Květa. *Úloha veřejných financí v řešení problémů a dopadů současné krize*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-609-7.
- [13] KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 978-80-7179-455-4.
- [14] LIŠKA, Václav; STAVÁREK, Daniel. *Světové a regionální finanční instituce*. Praha: PROFESSIONAL PUBLISHING, 2003. ISBN 978-80-8641-940-1.
- [15] OCHRANA, František a kolektiv. *Veřejný sektor a veřejné finance*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.
- [16] PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie*. Praha: MELANDRIUM, 2007. ISBN 978-80-86175-58-4.
- [17] ROUDNÝ, Radim; LINHART, Petr. *Krizový management I*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. ISBN 978-80-7194-674-5.
- [18] SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 1., 2. nezm. 1995. Český překlad. Praha: Svoboda, 1995, ISBN 80-205-0494-X.
- [19] SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-012-6.
- [20] SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Praha: Profess Consulting, 2007, ISBN 978-80-7259-050-2.
- [21] SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-738-3.

- [22] TOMEŠ, Zdeněk. *Hospodářská politika*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-002-7.
- [23] URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. Praha: Wolters Kluwer, 2011. ISBN 978-80-7357-579-3.
- [24] Činnosti Evropské unie. *Europa* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/emu/index_cs.htm
- [25] ECB: finanční stabilita. *ECB: Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.ecb.de/ecb/tasks/stability/html/index.cs.html>
- [26] ECB: organizace. *ECB: Evropská centrální banka* [online]. 2012 [cit. 2012-12-23]. Dostupné z: <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/index.cs.html>
- [27] ECB: Slide 10. *ECB: Evropská centrální banka* [online]. 2013 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/monpol/html/mp_010.cs.html
- [28] EVROPA 2045. Ekonomická krize. *Evropa 2045* [online]. 2009 [cit. 2012-01-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>
- [29] Kořeny a průběh krize eurozóny. *Euroskop* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>
- [30] Kypr, finanční krize. *Aktuálně.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/tema/kypr_1466/financni-krize_1247/
- [31] MF: Mezinárodní měnový fond. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html
- [32] MF: Skupina světové banky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005 [cit. 2012-12-25]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_wbg.html
- [33] Plán hospodářské obnovy. *Euroskop.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8439/11312/clanek/aktualizace-plan-hospodarske-obnovy/>
- [34] Press release. *International Monetary Fund* [online]. 1998 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/1998/pr9831.htm>
- [35] Report fo Selected Countries and Subjects. *International Monetary Fund* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx?sy=1994&ey=2003&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=548%2C273%2C922%2C578%2C536%2C542&s=NGDP_RPCH%2CPCPIPCH%2CLUR%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr1.x=74&pr1.y=10
- [36] SINGER, Miroslav. Česká ekonomika a krize. In: *Česká národní banka* [online]. 2010 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_pro_jevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20100409_conseq.pdf
- [37] *World Bank Group* [online]. 2012 [cit. 2012-09-18]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org>